RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET (WEEKLY)

LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA" • „POSTĘPY W PRZEMYŚLE" Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM" • „DZIAŁ BUDOWLANY i CERAMICZNY" • „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH"

PRZEDPŁATA
kwartalna 4½ zł z dostawą w dom.

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 1C. - TEL. 2277

Subscription rates: For 3 months (England) sh 5
„ „ „ (Germany) Gmks 4.50
„ „ „ (U. S. A.) Dol. 1,—
ADVERTISING-RATES:
Full page zł 100,— Half a page zł 60,— One fourth of a page zł 35,— One eighth of a page zł 20,— One sixteenth of a page 10,— Advertisements on Cover plus additional tee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.

Nr. 19 Poznań, 11 maja 1928 Rok VIII

Czas pracy
w hutnictwie polskiem a niemieckiem.

ROBOTNIK NIEMIECKI PRACUJE DŁUŻEJ ANIŻELI POLSKI... — U NAS 8-GODZINNY CZAS PRACY JEST ŚCIŚLE PRZESTRZEGANY... — W NIEMCZECH NIE WAHAJĄ SIĘ PRACOWAĆ I 12 GODZIN NA DOBĘ... — PRASA ZBLIŻONA DO OBECNEGO RZĄDU W POLSCE SZCZEGÓŁ TEN POCHWALA BEZWZGLĘDNIE.

Służąca interesom obecnego rządu, katowicka „Polska Zachodnia", pisze na temat, wyrażony w powyższym tytule następująco:

Przewidywania nasze wypowiadane swego czasu że Niemcy z głośnych zapowiedzi o wprowadzeniu 8-godzinnego dnia pracy nic nie zrealizują, sprawdziły się w zupełności.

Ostatnie orzeczenia, dotyczące czasu pracy w Niemczech, a przedewszystkiem na niemieckiej części G. Śląska, nie zmieniły zupełnie dotychczasowego stanu rzeczy, a jedynie uprawniły przemysłowców do stosowania przedłużonego czasu pracy do 1 stycznia 1929 roku.

Jedynie dla niektórych zakładów, zatrudniających zaledwie kilkudziesięciu robotników w całym przemyśle na niemieckiej części G. Śląska — wprowadzono od dnia 1 maja r. b. 8-godzinny czas pracy.

Natomiast dla takich kategoryj, jak palacze kotłowi, którzy w Polsce pracują już 8 godzin, przedłużono w Niemczech czas pracy do 12 godzin efektywnej pracy. Dwunastogodzinny dzień pracy wprowadzono również dla maszynistów w centralach elektrycznych i gazowych, tudzież dla robotników, zatrudnionych przy czyszczeniu gazu, oraz w zakładach elektrycznych.

Z powyższego więc wynika, że Niemcy nadal chcą zawojowywać gospodarczo świat przez coraz większy wyzysk sił robotniczych, wydzierając systematycznie z rąk robotników zasadniczą ich zdobycz, jaką jest 8-godzinny dzień pracy.

Na nic więc się nie zdały wszelkie zabiegi, czynione przez przedstawicieli państw demokratycznych na forum genewskiem, a w pierwszym rzędzie przedstawicieli Polski.

Należy zastanowić się nad pytaniem, gdzież są niemieckie organizacje zawodowe, które jeszcze parę miesięcy temu, wysyłały swoich przedstawicieli na G. Śląsk z wezwaniem do walki o 8-godzinny dzień pracy, a dzisiaj jak potulne baranki przyjmują u siebie orzeczenia bez najmniejszego protestu.

Robotnicy polscy powinni zdać sobie dokładnie sprawę z tego, co już zrobił dla nich Rząd obecny w sprawie czasu pracy, jak również powinni odpowiednio krytycznie ocenić postępowanie przedstawicieli zawodowych organizacyj niemieckich, które są filjami centrali, będących po stronie niemieckiej, a jak widać z ostatnich posunięć, w Niemczech, idą ręka w rękę z kapitałem niemieckim w sprawie utrzymania przedłużonego czasu pracy.

Inaczej bowiem nie można ocenić ich milczenia.

Ostatniemi czasy organizacje niemieckie chcą obałamucić robotnika polskiego twierdzeniem, jakoby w Niemczech, a głównie na niemieckiej części G. Śląska, płace były wyższe.

Otóż istotny stan rzeczy przedstawia się w sposób następujący:

Przeciętne płace za miesiąc marzec r. b. wynoszą na niemieckiej części G. Śląska w przemyśle hutniczym 150 marek niem., wtedy, kiedy koszta utrzymania za miesiąc marzec wynoszą 151,92 marek niem.

Deficyt więc przeciętny robotnika na Śląsku Opolskim wynosi 1.92 marek niemieckich.

Na polskiej części G. Śląska przeciętny zarobek za miesiąc marzec wyniósł 240,40 zł, koszta zaś utrzymania, obliczone według tych samych zasad co i w Niemczech, wynoszą 195,67 zł. A zatem, przeciętny zarobek robotnika na polskiej części G. Śląska w hutnictwie jest wyższy od statystycznych kosztów utrzymania o około 45 zł.

Powyższy stan rzeczy nie wprowadza nas jeszcze w zachwyt i uważamy, że dalsza poprawa egzystencji robotnika winna stopniowo postępować. Poza wyżywieniem rodziny, robotnik ma jeszcze inne potrzeby, na pokrycie których 45 zł nie wystarcza.

Cyfry powyższe przytaczamy jedynie w tym celu, aby wykazać, że położenie materjalne robotnika na polskiej części G. Śląska jest o wiele lepsze, aniżeli robotnika na niemieckiej stronie.

W związku z decyzją komisji rozjemczej po stronie niemieckiej, polskie sfery miarodajne, biorąc pod uwagę konieczności gospodarcze oraz możność eksportową naszego przemysłu, będą miały poważne trudności w masowem przeprowadzeniu pozostałych robotników na 8-godzinny dzień pracy. Natomiast będą musiały to czynić nadal stopniowo, po kilka kategoryj.

Jak nam wiadomo, obecnie odbywają się konferencje na temat tych kategoryj robotników, które będą przeprowadzone na 8 godzin w najbliższym okresie czasu.

Według zapewnień miarodajnych czynników, Rząd Polski, wierny zasadniczo zasadzie 8-godzinnego dnia pracy, być może w powolniejszem tempie, jednakże dąży do całkowitego zniesienia przedłużonego dnia pracy na G. Śląsku i nie da się zepchnąć z tej drogi przez reakcyjne zarządzenia niemieckich władz.

Tak pisze z wielką emfazą „Polska Zachodnia"...

Że jednak w proponowanych przez nią warunkach nasz przemysł nie wytrzymuje konkurencji z lepiej i dłużej pracującym wrogim nam przemysłem niemieckim, o to redaktorów „Polski Zach." nie zdaje się zbytnio boli głowa...

Bo my mamy nieuleczalną ambicję kroczyć wciąż „na czele Europy", gdy chodzi o... postępy w „nowoczesnem pojmowaniu kwestji socjalnej".

Iż tak krocząc „na czele" mamy równocześnie płótno w „kieszeni", to panów ekonomistów z „Polski Zach." ani trochę nie martwi...

Nie chcemy być jednak kostyczni i zapytujemy krótko i spokojnie:

— Czy *nie lepiejby było* jednak temu *robotnikowi nie przeszkadzać w pracy* — owszem — *pozwolić mu pracować dłużej* i „ponad godziny" *byle sobie mógł zarobić więcej a nie był takim jak dotąd nędzarzem i proletarjuszem?...*

Ba, ale coby wtedy robili ci, którzy tak postępowo zabiegają o polepszenie tej jego doli...

Vis.

Syndykat Hut Żelaznych
wobec nowych zagadnień.

Umowa, obowiązująca polskie huty żelazne, zrzeszone w Syndykacie Hut Żelaznych stracić miała prawomocność de nomine 1 lipca — faktycznie jednakże z dniem 1 maja; w tym bowiem dniu wolno było hutom rozpocząć sprzedaż na własny rachunek.

Walne Zgromadzenie z dnia 25 kwietnia r. b. nie tylko, że nie zanulowało kontraktu, lecz, po ciężkich i pełnych trudu pertraktacjach odnowiło umowę na dalsze lat trzy, co więcej, rozszerzyło kompetencję Zarządu tak w kierunku potrzeb własnych jak i eksportu.

Na mocy tej umowy powstał wielki o mocnych i silnych podstawach kartel — będący synonimem zjednoczenia całego polskiego hutnictwa, obejmujący całkowitą produkcję hutniczo-żelazną.

Kartel dzięki swym naturalnym danym jest w stanie wywrzeć ogólny a często decydujący wpływ na dalszy rozmach hutnictwa polskiego — na zdobycie i utrwalenie rynku wewnętrznego, a wreszcie na dobrą i skuteczną organizację eksportową.

By móc ocenić doniosłość i znaczenie powyższego trzeba sobie przypomnieć rolę, jaką odgrywał Syndykat w naszem życiu ekonomicznem. Wiemy o tem dobrze, że huty górnośląskie z chwilą wybuchu wojny celnej z Niemcami straciły odrazu swój rynek zbytu.

Z tą większą gorliwością zabrali się do zdobycia rynku wewnętrznego, gdzie siłą rzeczy natknąć się musieli na dobrze zaprowadzone wyroby hut żelaznych b. Kongresówki. Zawrzała zaciekła, twarda, nieobliczona w skutkach walka konkurencyjna, z której korzystali raczej nieuczciwi i niesumienni spekulanci, niżeli konsumenci, a produkcja, zbywana znacznie niżej kosztów własnych poważnie zagrażała egzystencji hut.

Jedynem wyjściem z tej przykrej sytuacji było stworzenie koalicji.

Po krótkich pertraktacjach w roku 1925 dochodzi do porozumienia między hutami górnośląskiemi, które wyraziło się w stworzeniu Górnośląskiego Syndykatu Hut Żelaznych, mające za zadanie zapobieganie dalszej niszczącej konkurencji między sobą.

Górnośląski Syndykat Hut Żelaznych, dzięki swej sprężystej organizacji w krótkim czasie zdołał utrwalić się, zdobyć rynki zbytu — a sukcesy i korzyści, odniesione przez Syndykat — były tak poważne, że w roku 1926 dochodzi do skutku porozumienie między Górnośląskim Syndykatem Hut Żelaznych z jednej a hutami żelaznemi b. Kongresówki z drugiej. W ten sposób powstaje *Polski Syndykat Hut Żelaznych.*

Jedyny outsider, Sosnowieckie Towarzystwo Fabr. Rur i Żelaza, po krótkiej — bezowocnej walce — składa broń — zgłaszając swoje przystąpienie do Syndykatu.

Rynek w chwili powstania Syndykatu przedstawiał obraz mało szczęśliwy. Solidni kupcy, opierający swój handel na uczciwości i fachowem prowadzeniu — zostali usunięci w cień przez spekulantów, zabierających się do handlu z myślą najszybszego zbogacenia się.

Spekulanci ci, wyzyskując zaciekłą między poszczególnemi hutami konkurencję — zawierali olbrzymie transakcje na kredyt — a ogłaszając w krótkim czasie fikcyjne bankructwo — narażali huty na nieobliczalne wprost szkody. Dziś już jest inaczej. Spekulanci stracili grunt pod nogami. Handel detaliczny i hurtowny opanowały jednostki zdrowe, uczciwe i conajważniejsze z fachowem przygotowaniem.

Że spekulantów dziś w tej branży niema — jest to poczęściej zasługą Syndykatu, który z całą energją zabrał się do uzdrowienia rynku żelaznego i zadanie to spełnił i to przez wyeliminowanie wszelkiej spekulacji i niepotrzebnego pośrednictwa przez dopuszczenie do handlu żelazem sił fachowo wykwalifikowanych, przez podział, oparty na racjonalności przez utworzenie związków, przez ustalenie jednolitych cen i t. d.

Teraz dopiero, po uporządkowaniu rynku wewnętrznego, Syndykat mógł się zabrać z całą energją do eksportu; o ile nasz eksport wyraża się dość pomyślnie — jest to prawie że wyłączną zasługą Syndykatu. Stąd wynika, że działalność Syndykatu jest skuteczna i celowa, czego dowodem jest nietylko odnowienie umowy na dalsze lat trzy ale ponadto rozszerzenie kompetencji Syndykatu tak w zakresie potrzeb własnych jak i eksportu.

P. Kiedroń, prezes Syndykatu Polskich Hut Żelaznych wynurza się o szczegółach umowy następująco:

„Za zapotrzebowanie własne uważać należy te ilości wytwórców Syndykatu, które przeznaczone są do zużycia własnego lub dalszej przeróbki we własnych zakładach i przetwórniach na artykuł gotowy, nie podlegający Syndykatowi.

„W dziedzinie eksportu podlegać mają Syndykatowi wszystkie produkcje syndykackie z wyjątkiem blach cienkich, co do których w najbliższym czasie ma nastąpić osobne porozumienie między specjalnie zainteresowanemi hutami.

Wszystkie huty zobowiązane są opłacać od całego zbytu pewną składkę do wspólnej kasy.

Ustalenie tejże kwoty nastąpi niebawem osobno dla każdej grupy produktów, sumę tę przeznacza się na polepszenie cen eksportowych w danej grupie".

Nowa umowa syndykacka stanowi dalszy etap w historji rozwoju Syndykatu.

Od nas dodać należy, że tak dobrze się stało — gdyż Syndykat, dzięki swym daleko idącym kompetencjom — będzie w stanie prowadzić jednolitą i celową politykę ekspansyjną, a czas nam wykaże, że rynek zewnętrzny — dziś może szczupły — rozszerzy się znacznie z pożytkiem zarówno dla Hut samych jak i dla ogólnego podniesienia gospodarczego kraju.

Witold Hasiński.

Pod obuchem obcej konkurencji.

JAKA JEST OBECNA SYTUACJA W HUTNICTWIE POLSKIEM... — TRANSAKCJE SĄ CZĘSTO DEFICYTOWE... — OBROTY ZMNIEJSZAJĄ SIĘ OGÓŁEM, A GROZA OBCEJ KONKURENCJI ROŚNIE... — CZY NIE DAJEMY TEJ KONKURENCJI BRONI DO RĘKI PRZECIWKO SOBIE SAMYM?...

W czasie, gdy takie organy, jak np. „Polska Zachodnia" w Katowicach i inne drżą na samą myśl, iż nasz robotnik może pracować dłużej niż 8 godzin na dobę i ściągnie na nas w ten sposób hańbiący zarzut „państwa reakcyjnego" posłuchajmy, w jak niewesołych kolorach „Aj. Wschodnia" maluje nasze obecne położenie w hutnictwie polskiem.

Oto nasze obroty w tej dziedzinie b. poważnie się zmniejszają. Wpływ zamówień w ub. m. nie osiągnął poziomu miesiąca marca. Prócz większej liczby dni świątecznych (świąt chrześcijańskich i żydowskich), które odbiły się przedewszystkiem na obrotach handlu hurtowego, wpłynął na to zupełny brak zamówień rządowych wzgl. kolejowych, natomiast metalowy przemysł przetwórczy udzielił więcej zamówień, aniżeli w marcu r. b.

Wyjątek stanowią cynkownie blachy, które dotychczas nie odczuwają jeszcze skutków sezonowego ożywienia.

Ceny uzyskiwane przez hutnictwo na rynku gdańskim, szczególnie przy dostawach dla stoczni, *pogorszyły się w dalszym ciągu*, osiągając poziom, wykluczający najmniejszą choćby ich rentowność.

Istnieje uzasadniona obawa, iż wobec takiego stanu rzeczy hutnictwo będzie musiało — nie bacząc na dotychczas poniesione duże ofiary i dotychczasowe wysiłki — zmniejszyć swe dostawy.

Oznaczałoby to poważny wzrost przywozu materjałów zagranicznych do obszaru celnego Polski i dalsze pogorszenie się naszego bilansu handlowego.

Sytuację naprawić może jedynie przyznanie hutom taryf wyjątkowych i zwrotu ceł przy dostawach dla stoczni gdańskich. Ulg tych, których słuszność uznała komisja opinjodawcza i którym Minister Przemysłu i Handlu zapewnił swe poparcie, hutnictwo od miesięcy nie może się doprosić.

Hamująco na zbyt żelaza działają również trudności w eksporcie niektórych produktów dalszej obróbki żelaza, jak to konstrukcji mostowych i innych. Na eksport wyrobów tych rząd dotychczas nie udziela premji eksportowej, co jest anomalją, jeśli się zważy, że np. maszyny rolnicze, obrabiarki, części parowozowe, a przedewszystkiem żelazo walcowane i blachy z premji tych korzystają.

Wprawdzie przemysł hutniczy notuje fabrykom konstrukcji żelaznych i t. d. specjalne ceny eksportowe, jednakże — wobec olbrzymiego dumpingu na rynkach eksportowych — przemysł przeróbczy nawet przy tej zniżce nie jest w stanie bez premji skutecznie konkurować.

Zamówienia na półwyroby utrzymały się na normalnym poziomie.

Żelazo handlowe: Wobec długotrwałego zastoju świątecznego w handlu hurtowym, zamówienia w tym dziale spadły.

Żelazo formowe: Wpływ zamówień na żelazo formowe niższy od poziomu marcowego, świadczy o niedostatecznem jeszcze ożywieniu ruchu budowlanego.

Walcówka: W tym dziale odczuwano korzystny wpływ stopniowego opanowania rynku przez Centralne Biuro Sprzedaży Fabryk Gwoździ i drutu. Poziom zamówień nieznacznie się podniósł.

. Blachy grube: Wpływ zamówień na ten artykuł był normalny.

Blachy cienkie: Wobec większych zakupów blach, dokonanych przez cynkownie w miesiącu ubiegłym, miesiąc sprawozdawczy przyniósł zmniejszenie się zamówień. Tłumaczyć to należy również wspomnianym już brakiem ożywienia sezonowego w tej gałęzi przemysłu.

Popyt na lekki materjał nawierzchni kolejowej: jest w dalszym ciągu słaby. Materjał nawierzchni kolejowej normalnotorowej: Ministerstwo Komunikacji — mimo zapowiedzi szeregu niecierpiących zwłoki inwestycyj kolejowych — zamówiło jedynie minimalne ilości.

Dawniejsze zamówienia Ministerstwa Komunikacji są na wykończeniu i szereg walcowni szyn już w najbliższych dniach zmuszony będzie zatrzymać najbliższych dniach.

Jak widać z tego całokształt obrazu jest b. niewesoły. Bo posłuchajmy tylko, jak w tych warunkach ustosunkowuje się wroga nam konkurencja zagraniczna.

Oto jak donoszą nam z Pragi, rząd polski w pertraktacjach z czeską delegacją przyrzekł wzamian za utrzymanie dotuchczasowych koncesji dla węgla i nafty zrezygnować ze zwaloryzowanych ceł na czeskie wyroby hutnicze.

Polskie kompetentne sfery gospodarcze zwracają w związku z tem uwagę ministra przemysłu i handlu na niesłuszność jakichkolwiek bądź żądań czeskiego przemysłu żelaznego, gdyż czeskie stawki celne na wytwory hutnicze nawet po uwzględnieniu zwaloryzowanych stawek polskich są jeszcze znacznie wyższe, aniżeli stawki polskie. Wobec tego raczej polski przemysł mógłby od Czechów żądać zniżenia ich stawek do poziomu stawek naszych.

Przemysł czeski argumentował w ten sposób,, że przy odnowieniu umowy o ochronie terytorjalnej z Polską nie chciałby być w gorszej sytuacji, niż się znajdował w roku zeszłym, podpisując tę umowę. gument ten jest zupełnie bezpodstawany, gdyż przemysł polski zawarł umowę o ochronie terytorjalnej jedynie dlatego, że międzynarodowy kartel stalowy dyktował mu to, jako jeden z zasadniczych warunków przystąpienia Polski do kartelu.

W międzyczasie jednak międzynarodowy kartel stalowy postawił Polsce takie warunki, że nie było mowy o przystąpieniu Polski do kartelu. Przeciwnie, środkowo-europejski przemysł żelazny, a mianowicie Czechosłowacja, Austrja i Węgry wysunął dalsze żądania podziału rynków bałkańskich, a w razie niezgody na te propozycje międzynarodowy kartel stalowy zagroził polskiemu hutnictwu represjami właśnie za pomocą Czech, Austrji i Węgier.

Gdyby więc obawy co do Pragi sprawdziły się, z tego wynikałoby, że miarodajne sfery polskie dają naszej konkurenccji broń do walki z przemysłem polskim.

Do tego chyba nie dojdzie...

Jak przedstawia się międzynarodowe zapotrzebowanie rudy żelaznej?

Ponieważ w wszystkich krajach daje się zauważyć wzmożone użycie odpadków, zmiany — na międzynarodowym rynku żelaza i oddziaływania wojny — stają się mniej widoczne.

Podczas, gdy światowa produkcja stali w r. 1915 wynosiła o 17% więcej niż 1913 to wydobycie rudy żelaznej stanowiło 19% mniej niż w roku 1913.

W roku 1925 zauważyliśmy znaczne, zwiększone wydobycie rudy żelaznej — nie osiągnięto jednakże jeszcze stanu przedwojennego.

Tymczasem zainteresowanie przemysłu metalowego zabezpieczeniem produkcji rudy żelaznej stale wzrasta.

Aczkolwiek nie można przewidzieć ustosunkowania się odpadków żelaza w dalszym swym rozwoju na rynku światowym — można prawie z pewnością stwierdzić, że w krótkim czasie stosunki na rynku światowym zmienią się na korzyść rudy.

Ważny moment w zaspokojeniu potrzeb żelaza stanowią dążności protekcyjne niektórych krajów, posiadających wielkie zapasy rudy żelaznej, których wysiłki i dążności idą w kierunku stworzenia własnego ciężkiego przemysłu i w kierunku hamowania eksportu rudy żelaznej.

NIEMCY.

Powojenna produkcja rudy żelaznej zmniejszyła się w porównaniu do produkcji przedwojennej ogromnie.

Do zmniejszenia produkcji przyczyniły się:

a) utrata Alzacji i Lotaryngji,

b) wystąpienie Luksemburgji z niemieckiego terytorjum celnego,

c) utrata kolonij,

d) odstąpienie praw własności i innych, innym i to przeważnie francsukiemu przemysłowi ciężkiemu!

Rozwój niemieckiego przemysłu żelaznego przedstawiał się następująco:

	Liczba przedsięb.	Liczba zatrudnion.	Surowiec żelaza ton.	Produkt czysty
1913 dawn. granice	328	42296	28608000 t	8502000
1913 teraz. „	263	24650	7809000 t	2353000
1923	329	28629	5118000 t	1603000
1924	247	17606	4118000 t	1442000
1925	231	17887	5923000 t	1892000
1926	182	14195	4793000 t	1545000

FRANCJA.

Obok Rosji jest najbogatszym w rudę żelazną krajem Europy. Amerykanie szacują widoczne więc efektywne zapasy na 8,2 miljardów ton i produkcja rudy żelaznej wynosiła:

w r. 1900 5,4 milj. ton
w r. 1913 21,9 milj. ton
w r. 1926 (włącz. Lotaryngji) 35,9 milj. ton

Import rudy żelaznej z Francji w ostatnim czasie zatraca coraz to szersze kręgi.

SZWECJA.

jest przedewszystkiem dostawcą Niemiec. W ostatnich latach 80% eksportu szwedzkiego szło do Niemiec, a fachowcy utrzymują, że sytuacja ta w najbliższych latach nie ulegnie najmniejszej zmianie.

Nas zainteresować może, że i Polska importuje szwedzką wysokowartościową rudę żelazną, gdyż kraj nasz produkuje jedynie rudę małą procentową i to w minimalnych ilościach.

NORWEGJA.

Kulminacyjny punkt produkcji Norwegja osiągnęła w 1915 775 000 ton
1925 425 000 ton

Norwegja eksportuje swą rudę przedewszystkiem do Niemiec.

ROSJA.

Nadmieniliśmy już, że Rosja obok Francji posiada najbogatsze pokłady rudy żelaznej.

Import z Rosji postępuje powoli naprzód — daleko jej jeszcze do stanu przedwojennego.

Pokłady rudy żelaznej znajdują się przedewszystkiem na Krymie, w Rosji Centralnej, w Uralu i nowo-odkryte pokłady w Kursku, które, o ile wierzyć można — wiadomościom, dochodzącym z Rosji — stanowić mają najbogatszy pokład rudy na całym świecie.

Polska znaczniejszą część swej potrzeby pokrywa w Rosji.

W najbliższych latach należy się spodziewać wzmożoną produkcję rudy, a co zatem idzie zwiększony eksport.

HISZPANJA — PORTUGALJA.

Hiszpańskie zapasy rudy żelaznej szacuje się na 1 miljard ton. Znaczenie produkcji hiszpańskiej na rynku światowym zaczyna wzrastać.

Hiszpanja eksportuje rudę żelazną do Niemiec i Anglji.

Portugalska ruda żelazna jest mniej wartościowa, więc mniej poszukiwana. Co do Polski, zaznaczaliśmy już niejednokrotnie, że, aczkolwiek wydobywamy rudę żelazną, przedstawia ona małą wartość.

Rudę żelazną importują przedewszystkiem Niemcy, Czechy, Anglja i Polska.

ANGLJA.

znajduje się w tem samem, co Niemcy położeniu, to znaczy, aczkolwiek sama posiada liczne pokłady rudy żelaznej, to jednakże położenie ich jest niekorzystne.

Wysokość angielskich pokładów rudy żelaznej szwankuje między 1—5 miljardów ton.

Angielska produkcja powojenna nie osiągnęła jeszcze stanu przedwojennego

	1913	16,2 milj. ton
	1925	10,2 milj. ton
rok strejku	1926	4,2 milj. ton

Anglja importuje rudę z Hiszpanji, Algieru, Tunisu, Szwecji, Norwegji.

Ogólna powojenna produkcja rudy żelaznej nie osiągnęła dotychczas stanu przedwojennego.

Liczby statystyczne przez nas podane, wskazują jednakże na stały wzrost produkcji światowej. Stąd możemy wyciągnąć wniosek, że w najbliższych już latach produkcja rudy osiągnie stan przedwojenny.

Nadmienić nam wypada, że Rosja dotychczas w małej mierze wykorzystuje swoje bogate pokłady — przypuszczalnie brak im potrzebnego kapitału. Kapitaliści zaś, nauczeni nauczką przedwojenną — bez gwarancyj daleko sięgających — kapitału swego nie dadzą.

B. Mat.

Przed groźbą podwyżki stopy dyskontowej w Nowym Yorku.

CZY ZWYŻKI STOPY DYSKONTOWEJ W BOSTONIE I CHICAGO BYŁY UZASADNIONE?... KOŁA PRZEMYSŁOWE I ROLNICZE JAK NAJKATEGORYCZNIEJ PRZECIW PODWYŻKOM PROTESTUJĄ... A JEDNAK ISTNIEJE PRAWDOPODOBIEŃSTWO, ŻE NEW YORK PÓJDZIE RÓWNIEŻ W ŚLADY CHICAGO I BOSTONU...

Deprymujące wrażenie wprost w całym świecie wywołała przed miesiącem wiadomość, iż dwa wielkie związki bankowe w Ameryce podwyższyły niemal jednocześnie stopę dyskontową...

Wrażenie zrozumiałe. Wszak Ameryka jest dziś bankierem niemal całego świata. Skutki tego odbiją się i na Polsce naszej. To też z zainteresowaniem czytaliśmy, co donosi „The Financial News" z 21-go kwietnia r. b.

Oto zwyżka stopydyskontowej Federal Reserve Banku w Bostonie i Chicago w niczem nie była uzasadniona sytuacją lokalną w okręgach tych banków. Było to jedynie ostrzeżeniem pod adresem nieustającej spekulacji i na giełdzie nowojorskiej oraz na innych giełdach Stanów Zjednoczonych: w jakim stopniu ten manewr dwóch wspomnianych Federal Reserve Banków okaże się skuteczny, trudno przewidzieć, tem bardziej, że zwyżka stopy dyskontowej z 3,5 do 4 proc. w styczniu 1928 r. nie wywołała pożądanych skutków i bynajmniej nie pohamowała spekulacji giełdowej.

Oczywiście byłoby daleko bardziej celowe podwyższyć do 4,5 proc. stopę redyskonta Federal Reserve Bank of New York. Wpływ na rynek pieniężny tej podwyżki byłby niewątpliwie większy, aniżeli podwyżki redyskonta w Bostonie i Chicago: nie uczyniono jednak tego — zdaniem korespondenta waszygtońskiego The Financial News ze względu na oporne stanowiskko Federal Reserve Boardu w sprawie ogólnej zwyżki stopy dyskontowej Federal Reserve Banku do 4,5 proc.

W obecnej chwili kierownicy Federal Reserve systemu w Waszyngtonie są przeciwni zwyżce stopy redyskontowej, zarówno ze gospodarczych, jak i politycznych.

Ogólne podniesienie dyskonta do 4,5 proc. wszystkich Federal Reserve Banków wywołałoby niewątpliwie jak najgorsze wrażenie w środkowych i zachodnich stanach. Ale nietylko okręgi rolnicze przyjęłyby zwyżkę dyskonta bardzo nieprzychylnie: wobec istniejącej depresji w przemyśle Stanów Zjedno-

czonych w okręgach przemysłowych podrożenie kredytu również wywołałoby żywe niezadowolenie, jako utrudniające poprawę sytuacji przemysłu w Stanach Zjednoczonych. Z tych wszystkich względów zwyżka dyskonta mogłaby dotkliwie zaszkodzić partji republikańskiej podczas wyborów prezydenta i stałaby się bardzo szkodliwym argumentem ad usum partji demokratycznej.

Względy gospodarcze i polityczne zadecydowały tedy o taktyce Federal Reserve Boardu, która z konieczności jest obecnie nader ostrożna; postanowiono użyć jako sygnał ostrzegawczy podwyżkę dyskonta w dwóch największych po nowojorskim i Federal Reserve bankach. Dopiero wtedy, gdyby ta podwyżka nie podziałała na spekulację, nastąpi podwyższenie stopy dyskontowej w Nowym Jorku.

Znamienne jest, że nowojorski Journal of Commerce" z 20 kwietnia donosi, że pomiędzy Federal Reserve Boardem, a kierownikami skarbu związkowego istnieje daleko idąca różnica zdań co do celowości podwyżki stopy dyskontowej do 4,5 proc. Departament skarbu był stanowczo przeciwny tej podwyższce, zaś kierownicy Federal Reserve systemu dowodzili, że banki federalne nie mogą pozostać obojętne wobce rozszalałej spekulacji, która ściąga liczne kapitały do Nowego Jorku i utrudnia normalne operacje kredytowe rolnictwa i przemysłu.

Departament skarbu natomiast stara się wpłynąć uspokajająco na giełdę i wydaje komunikaty, które raczej wpływają na zwiększenie haussy (możliwość redukcji podatków, spłata pożyczek wewnętrznych i t. p.).

Ze względu na konwersję pożyczek wewnętrznych Stanach Zjednoczonych w wysokości 2 miljardów dolarów utrzymanie możliwie niskiej stopy dyskontowej jest bezwzględnie w interesie skarbu związkowego.

W tym samym numerze ,,The Financial News" znajdujemy depeszę z Nowego Jorku, donoszącą, że w dniu 20 kwietnia r. b. pod wpływem zwyżki stopy dyskontowej nastąpił spadek kursów prawie wszystkich papierów na giełdzie nowojorskiej.

Bardzo jest ciekawem, jak się teraz w związku z tem zachowają wielkie giełdy nowoczesne...

Step.

Z ŻYCIA GOSPODARCZEGO ZAGRANICY

ANGLJA.

W handlu zagranicznym widzimy w pierwszym ćwierćroczu 1928 znaczne polepszenie w stosunku do rezultatów w roku 1927. W stosunku jednak do roku 1926 poprawy nie znać żadnej, gdyż tak ilościowo jak wartościowo stoi jeszcze znacznie niżej poziomu z roku 1926.

Tak np. eksport w styczniu, lutym i marcu kształtował się następująco:

	1926	1927	1928
węgiel w miljon. ton	13.2	13.1	12.0
żelazo i stal w tys. ton	1083	824	1059
maszyny w tys. ton	130	119	145

Widać z tego, że wywóz węgla nie osiągnął jeszcze wysokości poziomu z roku 1926. Przytem zwrócić należy uwagę więcej na różnicę wartości eksportu, aniżeli ilości wywiezionego węgla. Tak w roku 1926 wywieziony węgiel przedstawiał wartość 12,0 milj. Ł, w roku 1927 — 12.7 milj. Ł, a w roku bieżącym tylko 9.5 milj. Ł. Jest to naturalna konsekwencja dumpingowej polityki eksportowej, obliczonej w pierwszym rzędzie na odzyskanie utraconych w czasie strajku węglowego rynków północnych, bałtyckich i południowo-europejskich.

Produkcja węgla w pierwszych trzech miesiącach r. b. doszła do 65 milj. ton, gdy w r. 1927 wydobyto w tym samym czasie 68 milj. ton, a w 1926 r. 69 milj. ton. Na końcu marca liczba bezrobotnych registrowanych w przemyśle węglowym wynosiła około 200 tysięcy ludzi.

To samo odnosi się do produkcji i obrotu żelaza i stali, które osiągnęły w okresie sprawozdawczym następujące ilości w 1000 ton:

	1926	1927	1928
żelazo surówka-produkcja	1600	1680	1700
stal — produkcja	2130	2510	2180
ogólny import żel. i stali	709	1477	842
ogólny eksport żel. i stali	1083	824	1059

Eksport maszyn podniósł się w r. b. o 11%. Wywóz samochodów i podwozi zato zmniejszył się, głównie wskutek zmniejszenia się zamówień z Australji.

Sir Allan Smith, omawiając sytuację w przemyśle maszynowym, zaznaczył, że angielski przemysł traci wiele zamówień wskutek zbyt wysokich kosztów produkcji i płac robotników. Na 9 międzynarodowych współzawodników o pewną dostawę, angielski przemysł wyznaczył cenę na 500 000 Ł, a szwajcarski tylko 338 000 Ł. Przytem w kalkulacji płac robotniczych podano 5000 Ł mniej, aniżeli podawali przemysłowcy angielscy.

FRANCJA.

Przedstawiciel francuskiego przemysłu ciężkiego p. de Peyerimhof, który przedstawiał tenże przemysł także na genewskiej konferencji gospodarczej, przedłożył Radzie Nadzorczej sprawozdanie sytuacyjne w przemyśle węglowym we Francji. Cechy nie mogły żadną miarą utrzymać dotychczasowej polityki progresywnego podnoszenia produkcji węgla, głównie ze względu na przesycenie rynków międzynarodowych. Część wynikłych stąd trudności pokonały jednak przez obniżenie kosztów produkcji i transportu, oraz wprowadzenie mechanicznego wydobywania węgla, wyzyskując w tym celu techniczne urządzenia elektryczne. Nadmiar wydobytego węgla, którego na rynkach zbytu umieścić niepodobna, zużywa się na produkcję wyrobów pochodnich.

AUSTRJA.

Od roku 1926 racjonalizacja przemysłu postępuje w bardzo żywem tempie. Jak wszędzie odbywa się ona w dwojakim kierunku, mianowicie skupiania jednorodnych przemysłów w jedną całość, czyli organizacji produkcji, oraz w kierunku ułatwiania techniki produkcji przez wprowadzanie nowoczesnych maszyn czyli mechanizację przemysłu.

W kierunku skupiania czyli organizacji przemysłu pozostaje jeszcze bardzo wiele do czynienia, gdyż dotychczas przemysł austrjacki stanowią przeważnie małe przedsiębiorstwa: na początku roku 1927 na ogólną liczbę 34 430 przedsiębiorstw zaledwie 786 zaliczyć było można do przemysłu wielkiego. Właśnie ta wielka ilość małych przedsiębiorców, pracujących każde na własną rękę, utrudnia niesłychanie złączenie ich w grupy wedle branż i zawodów. Dotychczasowe prace na tem polu dotyczą jedynie przemysłu metalowego, w którym powstały już zjedn. zakłady metalurg. oraz zjedn. fabryki lokomotyw i wagonów, które zdołały już unieruchomić kilka mniejszych, jedynie z dzikiej konkurencji utrzymujących się zakładów. Znacznie lepiej postępuje mechanizacja przemysłu i produkcji. Co tydzień wydaje austrjacki związek maszynowy około sto pozwoleń na przywóz nowoczesnych maszyn, tak, że przywóz ich obliczyć można rocznie na blisko 5 500 sztuk. Zaś związek maszynowy wytwarza ich około 6500 sztuk (r. 1927), tak że istotnie przemysł austrjacki otrzymał w roku ubiegłym około 12 000 nowoczesnych maszyn, ułatwiających produkcję w wszystkich gałęziach przemysłu. Największe zastosowanie znalazły one w górnictwie, zwłaszcza przy eksploatacji kopalń węgla, w których wskutek tego zredukowano ilość robotników o 33%. Alpine Montangesellschaft np. zredukowała swoich robotników o 5 200, a kopalnie Wolfsegg-Traunthaler z 4 200 na 1 800, zwiększając równocześnie swoją produkcję. To samo można powiedzieć o zakładach Kruppa w Berndorf i innych większych przedsiębiorstwach metalurgicznych i górniczo-hutniczych.

ITALJA.

Walka cen, jaka od kilku tygodni panowała na tutejszym rynku metalów i wyrobów metalowych, weszła nareszcie, przynajmniej tak się zdaje, w ostatnią fazę, a rozpoczęte już nowe pertraktacje przez zainteresowane zakłady i przedsiębiorstwa celem ustanowienia nowej ugody, zlikwidują wkrótce ten wyjątkowy, a dla przemysłu i handlu metalowego tak szkodliwy, okres dzikiej konkurencji. Przemysł metalowy zostanie przez tę nową umowę zasadniczo zreformowany, a ceny ustanowione zostaną na nowych, racjonalnych podstawach kalkulacyjnych. Wobec tego ceny uległy już pewnej poprawie, a przemysłowcy branży żelaznej i właściciele hut zapatrują się optymistycznie na przyszłe koleje przemysłu i handlu metalurgicznego w kraju. Przytem wszystkiem obroty i zbyt żelaza, stali i wyrobów żelaznych i stalowych w wszelkich formach, są ciągle jeszcze bardzo ograniczone, a konkurencja wyrobów zagranicznych ciągle jeszcze jest największym szkopułem w rozwoju przemysłu krajowego.

ROSJA SOWIECKA.

Brak artykułów nożowniczych wzrasta tu z roku na rok. Tegoroczne zapotrzebowania oceniają na przeszło 20.5 miljonów rubli, a przyszłoroczne, o ile proces ich konsumcji utrzyma się w dotychczasowej proporcji progresywnej, na 25.5 miljonów rubli. Wielkie przeto kłopoty ma główna rada gospodarcza w sprowadzaniu tych wyrobów z zagranicy. Aby temu zapobiec, wspomniana rada dąży wszelkiemi siłami do założenia fabryki nożowniczej w kraju, mianowicie w Moskwie; projekt ma być rozpatrywany w komisji już w najbliższych dniach. W bieżącym roku gospodarczym 75% zapotrzebowania artykułów nożowniczych mają być pokryte wyrobami własnemi.

STANY ZJEDNOCZONE AM.

„Journal of Commerce" podaje do wiadomości, że Federal Trade Commission prowadzi nadal swoje prace nad badaniem stosunków koncernu Du Pont do Steel Corporation oraz do General Motors mimo, że Du Pont koncern ogłosił publicznie, że odmówił wszelkiego udziału w U. S. Steel Corporation.

„Ford Motor Co." przesłał na ręce komisjonera korporacyj w Massachusettes sprawozdanie finansowe za rok 1927, w którem wykazuje „surplus" bilansowe o 42.8 miljonów dolarów mniejsze, aniżeli w roku 1926.

Tymczasowa umowa zarobkowa w przemyśle gwareckim w rejonie południowo-zachodnim, która wygasła z dniem 1 kwietnia, nie została jeszcze odnowiona: do dnia 14 kwietnia nie osiągnięto bowiem żadnego porozumienia. Ostatecznie polecono, aby każdy właściciel z osobna porozumiał się w tej sprawie z odnośnemi organizacjami robotniczemi.

(Zebrał i opracował *J. Taberski).*

KRONIKA EKSPORTOWO-IMPORTOWA

OPARTA NA BEZPOŚREDNICH INFORMACJACH Z PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU EKSPORTOWEGO; IZB HANDLOWO-PRZEMYSŁOWYCH; IZB HANDLOWYCH MIĘDZYPAŃSTWOWYCH W KRAJU I ZAGRANICĄ; KONSULATÓW RZECZYPOSPOLITEJ I PAŃSTW OBCYCH — TARGÓW KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH ORAZ ZWIĄZKÓW GOSPODARCZYCH.

STAN GOSPODARCZY RUMUNJI W I. KWARTALE R. B.

Zewnętrzne objawy życia gospodarczego wykazują, że kryzys trwający w Rumunji od kilku już lat, doznał ostatnio dalszego pogłębienia. Brak gotówki i kredytów rośnie, stopa procentowa bankowa i prywatna jest nadmiernie wysoka, w wyniku czego fala bankructw wzmaga się, obejmując ostatnio szereg firm solidnych i cieszących się w handlu najlepszą opinją.

Na stan produkcji ujemnie wpływa zmniejszenie się siły nabywczej ludności. Jak wiadomo 80% w Rumunji stanowią wieśniacy, pozbawieni swej siły kupczej przez nieurodzaj r. ub.; ten stan rzeczy specjalnie dotkliwie odczuwa handel wyrobami włókienniczemi, wykazujący największą ilość trudności płatniczych, moratorjów i upadłości. W ślad za tem miejscowy przemysł włókienniczy odczuwa trudności większe od innch działów wytwórczości, pracując przeważnie na skład. Przepełnione zaś składy powodują zaostrzoną konkurencję wzajemną fabryk, stałą zniżkową tendencję cen, a w dalszej konsekwencji skłaniają konsumenta do wstrzymywania się od zakupów.

Fabryki szkła, żelazne i metalurgiczne ograniczają produkcję na skutek braku zamówień rządowych i prywatnych, względnie naskutek nieuiszczania należności za dostawy już uskutecznione; ograniczenie pracy nastąpiło nawet w najsilniejszem przedsiębiorstwie rumuńskiej produkcji żelaznej „Reszyca".

W ślad za trudnościami handlu i przemysłu, dają się odczuwać oznaki bezrobocia wśród personelu handlowego i robotników.

W pierwszym rzędzie bezrobocie dotknęło górników węglowych, szklarzy, robotników metalurgicznych, ostatnio również robotników tkackich, przyczem nadmierna podaż pracy powoduje zniżkę płac.

Instytucje rządowe nie ogłaszały ostatnio większych przetargów, ograniczając swe zakupy do minimum; z pośród dostaw polskich zanotować można jedynie zakupienie przez rząd większych partji waty i worków jutowych, również jedna z większych fabryk metalurgicznych otrzymała dość duże zamówienie. — W wyniku ogólnej niepomyślnej sytuacji zaznaczył się spadek przewozów kolejowych, czemu rząd przeciwdziała obniżeniem taryf pasażerskich i kolejowych, jednak bez znaczniejszych wyników.

Powyżej omówiony stan gospodarczy Rumunji odbija się na jej handlu zagranicznym. Statystyk urzędowych co do jej importu tegorocznego niema, przypuszczać jednak należy, że uległ on zmniejszeniu. Znaczne ilości towarów leżą na cle i nie są, nie mogą być wykupione przez importerów; są wypadki że dostawcy zagraniczni udzielają swym odbiorcom rumuńskim kredytów na opłatę należności celnych. — Z Polski importowane są nadal wyroby włókiennicze, przędza wełniana i bawełniana, trochę węgla.

W Banacie z pewnem ożywieniem pracują czescy eksporterzy branży włókienniczej; zaznaczył się tam spadek eksportu drzewa i trudności płatnicze wśród zainteresowanych firm.

Eksporterzy polscy winni postępować obecnie na rynku rumuńskim z dużą przezornością, zwłaszcza przy udzielaniu kredytów koniecznem jest zebranie informacyj o obecnym stanie odbiorców, nawet starych. Chwila obecna nie nadaje się na lokowanie wszelkich artykułów zbytkowniejszych, t. j. galanterji, platerów i t. p.

Sytuacja może doznać znacznej poprawy zależnie od zbiorów tegorocznych, względnie na skutek zaciągnięcia pożyczki zagranicznej w celach stabilizacji, o którą rząd obecnie zabiega. — Opracowywane są zmiany taryfy celnej, mające przynieść obniżenie niektórych nazbyt wygórowanych stawek obecnych.

ZATWIERDZENIE PRZEZ RZĄD PERSKI PROJEKTU BUDOWY LINJI KOLEJOWEJ.

Istniejący projekt budowy linji kolejowej został już ostatnio zatwierdzony przez rząd perski i oczekuje jeszcze tylko formalnej uchwały potwierdzającej parlamentu, aby wejść w życie.

Roboty wstępne przy budowie trasy na przestrzeni 1.700 klm. od zatoki perskiej do morza Kaspijskiego, mają być powierzone do wykonania spółce budowlanej Berger-Holzmann-Siemens. Początkowo ma być wykonane, poczynając od obydwu punktów wyjściowych, po 100 klm. linji, w celu zorjentowania się w kosztach budowy, poczem dopiero zostanie opracowany kosztorys wstępny na całą linję, na zasadzie którego w okresie 1½ do 2-ch lat zostanie definitywnie powierzone wykonanie planu.

Firma amerykańska Ulen & Co., jako przedstawicielka grupy amerykańsko - angielsko - francuskiej, zawarła z konsorcjum niemieckiem układ, wymagający jeszcze przyzwolenia ze strony rządu perskiego, na mocy którego grupa ta obejmie budowę części trasy.

Koszt całości robót przewidywany jest na 400—500 milj. R. M., przyjmując więc przeciętną kosztu wykonania jednego klm., obecnie już powierzone roboty konsorcjum niemieckiemu przedstawiają wartość 50—60 milj. R. M. Rząd perski rozporządza pewnemi funduszami na budowę, gdyby jednak przyszło do rozpoczęcia budowy w całej pełni, kwestja finansowania pozostawałaby otwartą.

OPŁATY PORTOWE I PRZEŁADUNKOWE W GDAŃSKU I GDYNI.

Skargi, jakie niejednokrotnie dają się słyszeć wśród naszych sfer gospodarczych na nadmierne koszty przeładunku w porcie gdańskim, są naogół nieuzasadnione i dotyczą conajwyżej niewielkich partyj towaru, rzadko przewożonych przez port gdański. Natomiast koszty przeładunku towarów masowych, wywożonych w znacznych ilościach przez Gdańsk, jak np. węgiel, drzewo, cukier, zboże, są niekiedy nawet niższe od analogicznych kosztów w innych portach bałtyckich (za wyjątkiem Gdyni, która jest najtańszym portem).

Tak np. opłata za łamanie lodu w porcie gdańskim pobierana jest jedynie wówczas, gdy lód jest rzeczywiście łamany. W innych portach zaś przez całą zimę bez względu na warunki atmosferyczne.

System pobieranych obecnie opłat ulec ma w przyszłości pewnej zmianie, a to celem obniżenia opłat od towarów o wartości mniejszej, podwyższenia zaś od towarów wysokowartościowych.

Różnice, istniejące w opłatach, pobieranych przez poszczególne porty bałtyckie, ilustruje zamieszczona na następnej stronie tablica.

OKAZJE DO HANDLU.

W najbliższym czasie odbędą się następujące przetargi, ogłoszone przez Dyrekcję Kolei Wsch. Chińskiej w **Charbinie:**

5. 6. 28. na dostawę papieru gazetowego,

11. 6. 28. na dostawę papieru albumowego i okładkowego,

18. 6. 28. na dostawę papieru pergaminowego,

27. 6. 28. na dostawę węży parcianych,

2. 7. 28. na dostawę ceraty,

9. 7. 28. na dostawę wyrobów szklanych,

16. 7. 28. na dostawę azbestu i wyrobów,

23. 7. 28. na dostawę linoleum i ruberoid.

*

(p) **Niemiecka** firma, pracująca na terenie niemieckiego Górnego Śląska, pragnie nawiązać stosunki handlowe z właścicielami tartaków na Wołyniu, celem importu drzewa olszowego dla wyrobu ołówków.

USTAWY, ROZPORZĄDZENIA i OKÓLNIKI

ULGI W PODATKU OBROTOWYM.

Minister Skarbu Czechowicz podpisał ostatnio okólnik do wszystkich izb i urzędów skarbowych, który częściowo łagodzi wymiar podatku obrotowego i ułatwia płatnikom wpłacenie na nich kwot w sposób następujący:

1 proc. stawka ma być stosowana do wszystkich obrotów hurtowych.

Naczelnicy urzędów skarbowych winni sprawdzić, czy materjały, na których podstawie wymierzono podatek od obrotu za r. 1927, zostały należycie wykorzystane.

Nadto winni naczelnicy urzędów skarbowych bądź osobiście, bądź przy współudziale zaproszonych członków komisyj szacunkowych, wzgl. rzeczoznawców — podług wyboru naczelników urzędów skarbowych — przeprowadzić przedwstępne prowizoryczne zbadanie odwołań od wymiaru podatku od obrotu za r. 1927 i — w zależności od otrzymanych wyników —ograniczyć nareszcie egzekucję podatku do kwot, przypadających od sum obrotów, prowizorycznie ustalonych, wzgl. w wypadkach ujawnienia zastosowania niewłaściwych stawek podatkowych do kwot, prawidłowo obliczonych. W związku z powyższem należy również odpowiednio ograniczyć i wysokość zaliczek kwartalnych na r. 1928.

Różnicę pomiędzy kwotą wymierzonego podatku od obrotu za r. 1927 wzgl. sumę wymiaru, prowizorycznie skorygowaną, zgodnie z powyższemi poleceniami, a zaliczkami przypisanemi na tenże rok, zezwala się uiścić bez ustawowych kar za zwłokę i odsetek za odroczenie w 2 równych ratach, płatnych do dn. 21 maja i 15 czerwca 1928 r. włącznie. Do terminów tych nie będzie miał zastosowania 14-dniowy termin ulgowy.

W tych wypadkach, gdy niektóre odwołania nie zostaną prowizorycznie zbadane do dnia 20 maja, należy I ratę na poczet podatku za rok 1927 ograniczyć do wysokości połowy prawomocnie wymierzonego podatku za rok 1926, podwyższonego o 30 proc.

Nieuiszczone w całości lub częściowo kwartalne zaliczki, przypisane na 1927, wymienione w ustępie 2 art. 56 ustawy, podlegają natychmiastowemu przymusowemu ściągnięciu wraz z karami za zwłokę, licząc od ustawowych terminów ich płatności, oraz z ewentualnemi kosztami egzekucyjnemi, z wyjątkiem oczywiście kwot zaliczek, co do których zostały już poprzednio uznane ulgi w postaci rozłożenia na raty względnie odroczenia terminów płatności.

Odracza się również terminy płatności zaliczek na podatek przemysłowy od obrotu za I i II kwartał 1928 r., a mianowicie: zaliczka za I kwartał winna być uiszczona do dnia 15 lipca 1928 r. włącznie, za II zaś kwartał do 15 sierpnia r. b. włącznie. Do terminów tych również nie ma zastosowania 14-dniowy ulgowy termin.

Niedotrzymanie któregolwiek z terminów oznaczonych w punktach I i II niniejszego okólnika pociąga za sobą pozbawienie ulg i natychmiastowe przymusowe pobranie zalegających kwot z karami za zwłokę, licząc od ustawowych terminów płatności oraz z ewentualnemi kwotami egzekucyjnemi.

WYJAŚNIENIE W SPRAWIE PODATKU OBROTOWEGO.

Po zebraniu wątpliwości, poruszanych na zjazdach naczelników urzędów skarbowych przy stosowaniu w praktyce ustawy o podatku przemysłowym, — Min. Skarbu ustaliło w drodze pisma do wszystkich izb i urzędów skarbowych między innemi, co następuje: „1) Utrzymywanie sali z urządzeniem celem odnajmowania wędrownym trupom artystycznym oraz miejscowym na krótkie okresy czasu lub na zabawy podlega podatkowi przemysłowemu, a o ile chodzi o świadectwo przemysłowe, przedsiębiorstwo takie winno być zaklasowane według rozdziału VIII A część II załącznika do art. 23 ustawy. 2) Prowizja od sprzedaży zagranicę, otrzymywana przez komisanta, stanowi wynagrodzenie za czynności, związane z eksportem cudzych towarów, a temsamem nie podpada pod ulgi, przyznane dla obrotów z eksportu. 3) Uważać należy za obrót przy sprzedaży wyrobów monopolowych (tytoniowych), całkowitą prowizję, faktycznie otrzymaną przy detalu i prowizję, zmniejszoną o kwotę rabatu, odstąpionego detalistom przy hurcie. Żadne inne potrącenia nie są dopuszczalne. 4) W wypadkach, gdy firma zagraniczna, mająca w kraju stałego przedstawiciela, dokonywa sprzedaży towarów bezpośrednio nabywcom, wypłacając przedstawicielowi od tych sprzedaży prowizję, należy obrót z takich transakcyj doliczyć do obrotu, opodatkowanego na nazwisko przedstawiciela firmy. 5) Według art. 12 ustawy należy uważać za oddzielny zakład przemysłowy jedno lub kilka pomieszczeń, stanowiących jednolity zespół gospodarczy i służących do jednego rodzaju produkcji i t. p. W tej definicji brak jest słów „albo część takiego pomieszczenia", użytych w art. 11 ustawy, dotyczącym zakładu handlowego. Ustawodawca nie uznał możności istnienia dwóch zakładów przemysłowych w jednem pomieszczeniu, jeżeli zakłady te miały służyć do jednego rodzaju produkcji. W wypadku zatem, gdy w jednej ubikacji kilka osób wykonywa jeden rodzaj produkcji, należy uważać pomieszczenie za jeden zakład przemysłowy, nawet wówczas, gdy każda z pracujących osób wykupiła oddzielny patent. 6) Zakład handlowy III-ej kategorji może zatrudniać oprócz właściciela lub zastępującego go dorosłego członka rodziny najwyżej jednego dorosłego najemnego subjekta, przyczem dla klasyfikacji przedsiębiorstwa jest bez znaczenia, czy stałymi pracownikami są członkowie rodziny, czy osoby obce. Jeżeli zatem w zakładzie handlowym zajęta jest stale, prócz właściciela lub zastępującego go członka rodziny więcej niż jedna osoba, czy to z pośród członków rodziny, czy też z pośród najemników, zakład taki powinien być zaliczony do II kategorji.

W Warszawie: Inż. B. Rudziński, Wilcza 39-4, Tel. 322-63.

Zakłady Przemysłowo-Handlowe i Odlewnia Metali

Tel. 320-37 **„METALOWIEC"** Tel. 320-37

w Warszawie, Smocza nr. 37.

5076

POLECAMY DO NATYCHMIASTOWEJ DOSTAWY

wagi stołowe, belkowe i dziesiętne,

mosiężne okucia budowlane, różne wyroby mosiężne, oraz sztućce. Specjalnie wykonywamy po cenach przystępnych wszelkie odlewy maszynowe, mosiężne rotguzowe według nadesłanych modeli lub rysunków. Na zażądanie wysyłamy cenniki.

Maszyny i narzędzia

blacharskie
kowalskie
ślusarskie
i stolarskie

stale na składzie i wykonuje na specjalne zamówienie

HURT POLSKI

Poznań, ul. Wrocławska nr. 9
i Gołębia nr. 6

Telefon 1581 5859 Telefon 15-81

ST. GRABIANOWSKI

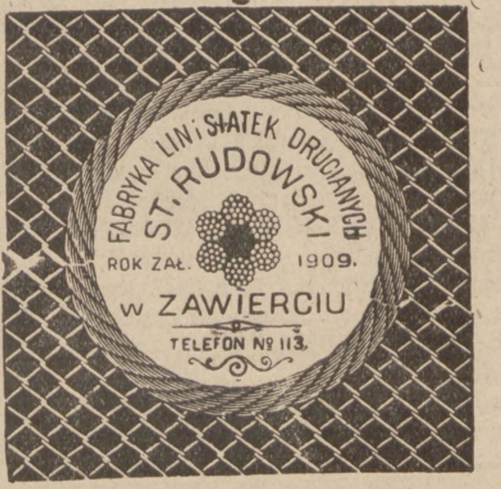
Biuro Inżynierskie i Dom Techniczno - Handlowy

Poznań	Katowice	Bydgoszcz
Plac Wolności 14 a	ul. Słowackiego 24 (dom własny)	ul. Dworcowa 66
Tel. 4010 i 4011	Tel. 1321 i 1322	Tel. 912.

Poleca do dostawy ze swoich składów w Poznaniu i Bydgoszczy oraz z reprezentowanych hut:

ARMATURĘ: parową, gazową i wodociągową, szkła wodowskazowe, wzierne i ochronne manometry, oliwiarki, smarownice.
USZCZELNIENIA: Klingerit, tekturę azbestową i techniczną, płyty gumowe i sznur., pakunek konopny, azbestowy, grafitowany.
POMPY: skrzydełkowe, tłokowe, membranowe, tłoczki, smoki.
WĘŻE: gumowe, czerwone i czarne, parciane, ssące.
WYROBY SZMERGLOWE: tarcze, papier, płótno, proszek.
APARATY DO SPAWANIA: wytwornice, palniki do spawania i cięcia, wentyle redukcyjne, tlen, karbid, pałeczki, proszek i drut do spawania.
PIŁY: tarczowe, gatrowe i taśmowe, piłki do metalu.
SILNIKI: elektryczne na prąd stały i trójfazowy, silniki spalinowe.
TYGLE GRAFITOWE, cegłę szamotową, masę izolacyjną, korkową i inne artykuły techniczne.

4505b

5504

BECZKI ŻELAZNE

malowane i ocynkowane od 100 — 620 ltr.
zawsze na składzie

TOW. DLA PRZEMYSŁU ROLNEGO

Tel. 247-54, 221-44 **WARSZAWA** Sewerynów nr. 3

Przedstawiciel na Wielkopolskę i Pomorze:
M. Paluch, Poznań, ul. Kantaka 6
Biuro Rolniczo-Handlowe.
4992

Spis wystawców
branży metalowej na Targach Poznańskich.

(Ciąg dalszy).

Brampton (Sté Commerciale des Produits), 20, rue Jacques Dulud, — **Neuilly s/Seine,** wystawia: Dzwona do kół.

Braunstein Wł. i Szamota Wł., Fabryka Wyrobów Blaszanych (dawn. Władysław Grynkiewicz) ,— **Warszawa,** ul. Klonowa 14, wystawia: Lodownie, maszyny do lodów, konserwatory, galanterję blaszaną.

Brenner Ralf Inż., — **Biała** obok Bielska, ul. Główna 28, (Kraków), adr. telegr.: „Brenner Biała", przedstawiciel firmy Dr. Techn. Siegmund Defris, Wiedeń VI, Marchettigasse 14 wystawia: Przedmioty do oświetlenia elektrycznego, przeważnie pożytecznego (dla fabryk, biur, lokalów i t. d.).

Bręczewski L., „Polski Piec", Fabryka pieców piekarskich i cukierniczych, oraz maszyn dla przemysłu piekarskiego i cukierniczego, — **Poznań,** Komandorja 69, adr. telegr.: „Polski Piec", wystawia Maszyny piekarskie, cukiernicze i przyrządy piekarsko-cukiernicze oraz modele pieców.

Broda Jan, Toruńska Fabryka Zamków, — **Toruń,** ul. Koszarowa 11-13, adr. telegr.: „Brodabiuro Toruń", wystawia: Okucia budowlane i meblowe.

Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc., — **Warszawa,** ul. Senatorska 33, Oddział w Poznaniu, ul. Pocztowa 10, wystawia: Maszyny i narzędzia rolnicze.

Brum H., Fabryka zamków oraz przedstawicielstwo fabryk metalurgicznych w Częstochowie, — **Częstochowa,** Nowy Rynek 2, wystawia: Okucia budowlane, okucia meblowe, żelazka do prasowania.

Brun Krzysztof i Syn, Skład towarów żelaznych, — **Warszawa,** ul. Bielańska 4, adr. telegr.: „Brunsyn Warszawa", wystawia: Narzędzia rzemieślnicze, sprzęty kuchenne i artykuły rolnicze.

Buliński Bronisław, — **Poznań,** ul. Pocztowa 16, przedstaw. firm: „Orenstein i Koppel" S. A., Gdańskie Towarzystwo dla sprzedaży wyrobów, Gdańsk, Neugarten 11, adr. telegr.: „Feldbahnen Gdańsk", Warszawa, ul. Marszałkowska 113, adr. telegr.: „Kolej Warszawa", Katowice, ul. Mickiewicza 8, adr. telegr.: „Orenkop Katowice", wystawia: Materjały do kolejek polnych i wąskotorowych oraz motorowe lokomotywy.

Bühler Bracia, Sp. z o. o., Biuro Techniczne — **Warszawa,** Żabia 9, adr. telegr.: „Diagram", przedstaw. firmy szwajcarskiej Gebrüder Bühler, Uzwil, wystawia: Maszyny młyńskie.

Bydgoska Fabryka Tarek do prania i przyborów kuchennych, Sp. z o. p. „Harwoza", — **Bydgoszcz,** Św. Trójcy 6, adr. telegr.: „Harwoza Bydgoszcz", wystawia: Tarki do prania, ramiążka do rzeczy, kije do szczotek, trzonki do łopat, deski do prasowania, deski do czyszczenia noży i widelców, klamerki do bielizny, knebelki i rączki do paczek.

Bydgoska Fabryka Maszyn Rzeźniczych, — **Bydgoszcz,** przedstaw. firma Roman Ciążyński, Hurtowny i detaliczny handel maszyn i przyborów rzeźniczych, Poznań, ul. Masztalarska 5a, wystawia: Maszyny i narzędzia rzeźnicze.

Bystrzycki B., Zjednoczone fabryki przeróbki drzewa, Tow. Akc., — **Orzechowo Wlkp.,** przedstawiciel firmy Stanisław Potoczny, Poznań, ul. Matejki 47, wystawia: Posadzki parkietowe.

Bytner Leon Inż., Fabryka szyldów i tablic emaljowanych, — **Poznań,** Grudzieniec 14, adr. telegr.: „Lebyt", wystawia: Tablice emaljowane.

Biuro Sprzedaży Górnośląskiego Przemysłu Metalowego w Tarnowskich Górach, przedstaw. firma Towarzystwo dla Przemysłu Rolnego, Sp. z o. o., — **Warszawa,** Salezynów 3, adr. telegr.: „Emrot Warszawa", wystawia: Walce drogowe, budynki z blachy falistej, przyrządy miernicze, beczkowozy.

Biuro Techniczne i Wytwórnia aparatów mierniczych, Warszawa, przedstaw. firma Towarzystwo dla Przemysłu Rolnego, Sp. z o. o. — **Warszawa,** Sewerynów 3, adr. telegr.: „Emrot Warszawa", wystawia: Walce drogowe, budynki z blachy falistej, przyrządy miernicze, beczkowozy.

Biuro Techniczno-Handlowe, J. Laskowski — **Poznań,** Fr. Ratajczaka 14, wystawia: Wyroby gumowe krajowe, płyty, węże, klapy, pierścienie i maszyny do pisania.

„Blachocynk", Katowice, przedstawiciel S. Weitzner — **Bielsko,** ul. Młyńska 6, adr. telegr.: „Weitzner Bielsko", wystawia: Artykuły kuchenne.

Borkowski Ł. J., „Elibor", Sp. Akc., Oddział **Poznań,** ul. Gąsiorowskich 6, adr. telegr.: „Elibor Poznań", wystawia: Chłodnie.

Bowden (An. Etablts.), 19, av. du Roule — **Neuily s/Seine,** wystawia: Dzwona do kół.

Bracia Bühler, Sp. z o. o., Biuro Techniczne: Warszawa, Żabia 9, adr. telegr.: „Diagram", przedstaw. Gebrüder Bühler — **Uszwil** (Szwajcarja), **wystawia:** Maszyny młyńskie.

Bracia Felczyńscy, Odlewnia dzwonów, **Kałusz i Przemyśl,** Siwiecka -Krasińskiego 63, adr. telegr.: „Felczyńscy-Kałusz, wystawia: Dzwony i dzwonki, żelazną konstrukcję (dzwonnicę).

Bracia Górkiewicz, Fabryka luster, pasów i przyborów fryzjerskich, — **Warszawa,** Pawia 44, wystawia: Lustra i przybory fryzjerskie.

Bracia Malak, Fabryka maszyn i odlewnia żelaza, — **Żnin,** ul. Bydgoska 24-25, wystawia: Kartoflarki, kieraty, sieczkarnie, młocarnie cepowe, siekacze do buraków, przodki do żniwiarek, magle.

Bracia Murawscy, — **Poznań,** ul. Fredry 2, adr. telegr.: „Murawia Poznań", wystawia: Wagi zbożowe i analityczne, wagi precyzyjne, aparaty doświadczalne do ziemiopłodów i przybory.

Bracia Szenberg, „Emges", — **Warszawa,** ul. Miodowa 5, adr. telegr.: „Poszkin" wystawia: Przybory do rybołóstwa.

Ciążyński Roman, hurtowy i detal. handel maszyn i przyborów rzeźniczych — **Poznań,** ul. Masztalarska 5 a, przedstaw. firmy Bydgoska Fabryka Maszyn Rzeźniczych, Bydgoszcz, wystawia maszyny i przybory rzeźnicze.

Climax Motorenwerke und Schiffswerft — Linz, A.-G., Wien I., przedstaw. firma W. Gierczyński i Ska., Wielkopolska Centrala Maszyn i Narzędzi wszelkiego przemysłu, Poznań, Św. Marcin 13, adr. telegr. „Jap Poznań, wystawia odbudowania do łożysk kulkowych, zagraniczne: łożyska kulkowe, narzędzia do obróbki drzewa i metalu, motory ropne.

Cofta W., wytwórnia narzędzi stolarskich — **Poznań,** ul. Główna, wystawia narzędzia stolarskie.

Czachowski Stanisław — **Poznań,** ul. Wielka 13, przedstaw. firm: Expresso Kaffeemaschinen-Fabrik, Altona (Niemcy), Emil Manger, Zürich (Szwajcarja), wystawia aparaty do kawy i do froterowania.

Czernickie Towarzystwo Węglowe, Sp. Akc. — **Niewiadom,** Kopalnia Hoym, poczta Niewiadom Górny, adr. telegr.: Czernicarbon-Rybnik, wystawia próbki węgla.

„Daar i Rempal" — Bielefeld, przedstaw. f. Dom Masz. Warta" fabryka maszyn do szycia i części do wirówek, Poznań, ul. Wielka 25, adr. telegr.: „Warta Poznań", wystawia

Hurtowe źródła dostawcze

Berrenberg-Werke, Haan (Neimcy) 5564

Doborowe **obcęgi**

dla elektrotechniki i instalacji Sprzedaż tylko hurtownikom

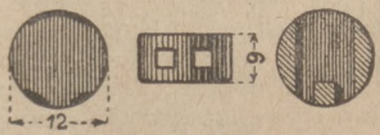
Fabryka ogrodzeń drucianych

J. Szczepika w Kaliszu

ul. Młynarska 9. (Dom własny).

Ogrodzenia specjalne tylko z drutu cynkowanego — Wycieraczki z drutu stalowego — Słupki z żelaza kutego w betonie. Własna kuźnia. Ślusarnia na miejscu. Cenniki gratis i franko. 5915

Plomby ołowiane

oraz

Plombownice

dostarcza

R. NERLICH, Bielsko, Śląsk. 5555b

Hurtownia rowerów i maszyn do szycia.

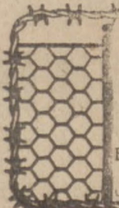
A. PRUS, Rybnik G.-Śl. poleca rowery „OPEL“ „URANIA“ „LIFAG“ „INVENTIA“. Wszelkie części zapasowe. 5673

Rączki do latarń

powozowych wyrabia masowo i dostarcza po cenach przystępnych. Wykonuje na zamówienia **szafy żelazne i kasetki do pieniędzy.**

Józef Strzelewicz, Leszno, ulica Łaziebna 23

4773

Siatki itd.

Cennik gratis

Alexander Maennel,

Fabryka ogrodzeń drucianych

Nowy-Tomyśl A. 1.

5380a

Taśma z kołeczkami do firan

(Gardinenringband

Sznury do rolosów i markiz

Taśma lejcowa (lejce) 4310

PASAMON FABRYKA PASMANTERJI

WŁAŚĆ. E. F. LEWANDOWSKI

Bydgoszcz, Plac Teatralny 4. Tel. 1667

4928 **SPRĘŻYNY PRECYZYJNE**

spiralne, buforowe, samochodowe, widelcowe, pociągowe, ciśnieniowe, bowdenowskie, uderzeniowe, pod siodełka, dla tachometrów, liście sprężynowe dostarczają:

F. Goldman i L. Endelman

WARSZAWA Widok, 11

Tel. 130-88 Tel. 130-88

Wiertarki szybkobieżne

słupkowe do 15 m/m ⌀ stołowe do 8 m/m 3615f

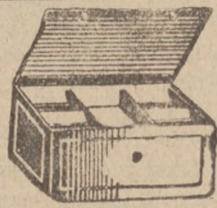
Tow. Akc. „WIEPOFANA“ Poznań-Dąbrowskiego 18 tel. 61-56

5844 t **Siatka druciana okienna**

zielono - lakierowana **wyrobu zagranicznego**

Wszelkie szerokości na składzie. Sprzedaż tylko hurtowna. Oferty i próbki na żądanie. Import towarów żelaznych.

H. NEUFELD, Kraków, Florjańska 12. 5715

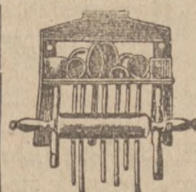

F. i R. KALESSE

KATOWICE, ul. Plebiscytowa 8.

FABRYKA KAS PANCERNYCH

Specjalność: kasy betonowo-pancerne, kasetki tylko dla odsprzedawczy.

Wyroby drzewne, kuchenne

poleca 5664

FABRYKA

A. KOSZEWSKI, Poznań

Stary Rynek 61.

Tarki do prania 5524

„MARS“

FABRYKA WYROBÓW DRZEWNYCH

LUBLINIEC G/Śl.

PRACOWNIA DIAMENTÓW DO RŻNIĘCIA SZKŁA I DO TARCZ SZMERGLOWYCH

H. SZEFTEL

Warszawa, Graniczna 16

Egz. od 1882 r. 4027

4326 **Żaluzje**

wszelkiego rodzaju na zamówienie wykonuję i przyjmuję reparacje. Własna fabrykacja tablic parkietowych. Układanie czyszczenie i froterowanie parkietów.

Franiszek Kempa Poznań - dawn. O. Fränke[1]

zał 1910 ul. Bóżnicza 16 i Ma'e Garbary 4 tel. 65-11

E. Pitak & Co.

fabr. wyr. drzewn.

Bydgoszcz,

ul. Zduny 18/19 tel. 353

Specjalność: fabrykacja masowa wszelk. artykuł. domowych. 4180

GLOBUS 4565

właściciel:
FRYDERYK W. JÜTTNER

FABRYKA PIŁ i NARZĘDZI

Piłki do metali dla użytku ręcznego i maszynowego. Piły do szyn

Katowice, ulica Wojewódzka 29. Telefon 2078

maszyny do szycia i części zapasowe do wirówek, rowery, wirówki, maszyny specjalne.

„Dąbrowa“, Sp. Akc., Huta Szklana — **Warszawa,** Nowy Świat 51, adr. telegr.: „Szklarnia Warszawa“, przedstaw. Wł. Ławicki, Poznań, Ogrodowa 13, wystawia szkło stołowe, dęte, szlifowane i lane, oraz szkło lampowe.

Dąbrowski Przemysł Druciany, Bracia Klein — **Dąbrowa Górnicza,** ul. Chopina 72, adr. telegr.: „Klein Dąbrowa Górnicza“, wystawia drut, gwoździe, łańcuchy, nity, sprężyny do mebli, klamerki do pantofli.

Dębicki J. i Fr. Kruszczyński — Poznań, Zwierzyniecka 29, wystawia platformy.

Diener Jakób, hurtownia porcelany, fajansu i szkła — **Kraków,** Gertrudy 8, wystawia porcelanę, kryształy.

Diener & Boldt K. G., Maschinen u. Mühlenbau-Anstalt — **Wrocław 10,** Herzogstr. 18, adr. telegr.: „Diener Boldt Breslau“, przedstawiciel Ing. Otto Klobe, Poznań, Skryta 8, wystawia maszyny młyńskie.

Dobrowolski Inż. K. i F. Huskowski, fabryka okuć budowlanych i odlewnia metali — **Warszawa,** Krowia 6-8, wystawia własnego wyrobu okucia budowlane i odlewy metalowe.

Dom Handlowo-Komisowy „Sair“, Sp. Akc. — **Warszawa,** Plac Żelaznej Bramy 2, adr. telegr. „Esgens“, wystawia motory spalinowe.

Dom Maszyn „Warta“, fabryka maszyn do szycia i części do wirówek — **Poznań,** ul. Wielka 25, adr. telegr. „Warta Poznań“, przedstaw. firm: Dürkoppwerke, Bielefeld, Daar i Rempal, Bielefeld, Adler, Bielefeld, Sagra, fabryka maszyn do szycia i części do wirówek, Chemnitz, wystawia maszyny do szycia i części zapasowe do wirówek.

Dom Techniczno-Handlowy „Getezet“, inżynier W. Gadomski i F. Żołędowski, hurtownia wyrobów gumowych, pasów transmisyjnych i szczeliw, przyborów samochodowych — **Poznań,** pl. Sapieżyński 4, adr. telegr.: „Getezet Poznań“, wystawia wyroby gumowe, węże parciane, koła, przybory pożarnicze, pasy, szczeliwa i armaturę samochodową, ceraty i dermatoidy i imitację linoleum.

Drawska Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn — Drawski Młyn, Biuro Centr. Poznań, Wierzbięcice 14, wystawia odlewy kute i lane.

Duchowski Stefan, Biuro Inżynierskie — **Poznań,** Aleje Marcinkowskiego 1, wystawia armatury, pompy i artykuły techniczne, wirówki dla przemysłu.

„Dürkoppwerke“ — Bielefeld, przedstaw. firma „Dom Maszyn Warta“, fabryka maszyn do szycia i części do wirówek, Poznań, ul. Wielka 25, adr. telegr.: „Warta Poznań“, wystawia maszyny do szycia i części zapasowe do wirówek, rowery, wirówki, maszyny specjalne.

Dziabaszewski Józef i Ska., wytwórnia aparatów odpędowych dla gorzelń, aparatów destylacyjnych dla przemysłu wódczanego, aparatów i przyborów dla przemysłu chemicznego, naprawa maszyn parowych i rolniczych i odlewnia metali — **Poznań,** ul. Przemysłowa 35, adr. telegr.: „Dezet Poznań“, wystawia aparaty gorzelnicze, aparaty destylacyjne, podnośniki budowlane, pat. palenisko na miał węglowy, armaturę kotł. i wodociągową i odlewy metalowe.

Dzień W. i Ska. — Biała-Bielsko, plac Ratuszowy 4, adr. tel.: „Dzień Biała“, wystawia kartoteki metalowe poziome.

Elster S., fabryka gazomierzy i aparatów — **Berlin,** przedstawiciel firma „Arwogaz“, fabryka gazomierzy, wodomierzy i armatur, Sp. z o. o., Poznań, ul. Dąbrowskiego 79, adr. telegr.: „Gazomierz Poznań“, wystawia wodomierze, aparaty kontrolne syst. „Elstera“, oraz wodomierze i aparaty syst. „Siemensa“.

„Emges“, Bracia Szenberg — **Warszawa,** ul. Miodowa 5, adr. telegr.: „Poszkin“, wystawia przybory do rybołówstwa.

„Erg“, zakłady elektrotechniczne — **Poznań,** pl. Działowy 7, wystawia aparaty do autogienicznego sprawania, filtry do oliwy rowerki dziecięce.

„Elibor“, Sp. Akc., Ł. J. Borkowski, oddział **Poznań,** ul. Gąsiorowskich 6, adr. telegr.: „Elibor Poznań“, wystawia chłodnie.

„Este-Ra“, Stefan Radajewski, fabryka wyrobów blaszanych i lodowni — **Poznań,** Komandorja, adr. telegr.: „Estera“, wystawia wyroby blaszane i lodownie.

Ewald Gustaw, G. m. b. H., Feuerlöschgeräte-Fabrik — **Cüstrin-Neustadt,** Landsberger Strasse 93, adr. telegr.: „Ewaldwerk“, wystawia sikawki i przyrządy, oraz armaturę dla straży ogniowej.

Expresso Kaffeemaschinen Fabrik — Altona (Niemcy), przedstaw. Stanisław Czachowski, Poznań, ul. Wielka 13, wystawia aparaty do kawy i froterowania.

Fabryka bunzlowskich kuchennych naczyń kamiennych, Henryk Mänzer — **Bochnia,** Krakowskie, adr. telegr.: „Münzer Bochnia“, przedstawiciel Jakób Schwarz, Kraków, Podbrzezie 10, wystawia naczynia kuchenne.

Fabryka fornierów, H. L. Mussman i Syn — Warszawa, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 57, adr. telegr.: „Fornier“, wystawia forniery i dykty.

Fabryka Galanterji Metalowej, Goldberg i Kucyński — Sosnowiec, Przejazd 3, adr. telegr.: „Goldberg-Kucyński“, wystawia papierośnice, tytonierki, popielniczki, różne ozdobne skrzyneczki, medale sportowe i znaczki dla szkół i towarzystw, urządzenia do wystaw okiennych i podobne artykuły.

Fabryka Gazomierzy, Wodomierzy i Armatur, „Arwogaz“, Sp. z o. o. — **Poznań,** ul. Dąbrowskiego 79, adr. telegr.: „Gazomierz Poznań“, przedstaw. firm: S. Elster, Fabryka gazomierzy i aparatów, Berlin, Siemens i Halske, Fabr. wodomierzy, Berlin, wystawia: Gazomierze, wodomierze, aparaty kontrolne syst. „Elstera“ oraz wodomierze i aparaty syst. „Siemensa“.

Fabryka Izolacji Korkowej, Wład. Wierusz-Kowalski i Ska — **Warszawa,** ul. Żórawia 23, adr. telegr.: „Wuwuka“, wyrabia: Płyty i łupiny izolacyjne z korka oraz materjał izolacyjny w płynie.

Fabryka kas pancernych i maszyn, Bernard Polski — **Poznań,** ul. Warszawska, adr. telegr.: „Tresor“, wystawia: Szafy żelazne i ogniotrwałe.

Fabryka latarń i wyrobów metalowych „Sowa“, Sp. z ogr. odp. **Kraków** XXI, ul. Płaszowska 44, adr. telegr.: „Sowa-Kraków“, wystawia: Latarnie stajenne, ręczne, konduktorskie., wszelkie wyroby aluminiowe, tortownice, zgrzebła dla koni, łyżki do obuwia, wstawki niklowane do szklanek, przybory metalowe do lamp ściennych i wiszących i t. d.

(C. d. n.).

NOWE WYDAWNICTWA

Ukazał się najświeższy Nr. 20, ogólnego zbioru 56-ty, najtańszego polskiego czasopisma radjo-programowego „Tydzień Radjowy“ i zawiera m. in. następujące artykuły, prace i notatki: W sprawie wyniku losowania Fantowej Loterji Radjowej; „Krytyka fachowa i krytyka nie-fachowa“ — artykuł otwierający na powyższy temat dyskusję na łamach „Tygodnika Radjowego“; Hymn narodowy Stanisława Rybki-Myriusa, wykonany po raz pierwszy przed mikrofonem „R. P.“ z okazji święta 3 maja; pierwsza część fragmentów arcyciekawego odczytu Prof. Uniw. Poznańskiego Dra Stefana Błachowskiego n. t. „Radjo a szkolnictwo“; Audycje muzyczne „Radjo Poznańskiego“; Tajemniczy mówca — artykuł polemiczny nadesłany przez Mieczysława Janowskiego; Echa I rocznicy istnienia radiostacji poznańskiej; Znamienny telegram Niemca p. Henryka Haesnera z Eisleben, wielkiego przyjaciela radjostacji poznańskiej; artykuł z dziedziny radjotechniki pióra Dra Babiaka p. t. „Lampa wielkiej częstotliwości Philipsa A 442“) opis własnych doświadczeń i ich wyniku);; Przemysł radjowy na VIII Międzynarodowych Targach Pozn.; (dokończenie) Dziennikarze zagraniczni w „Radjo Poznańskiem“ i t. d.

WIADOMOŚCI Z BRANŻY

PRZYWÓZ MASZYN I APARATÓW Z NIEMIEC.

I. Przywóz maszyn i aparatów z Niemiec wyniósł:
w II półroczu 1927 r. — 70 616 tys. zł
w I kwartale 1928 r. — 44 277 tys. zł

Powyższe liczby dotyczą wyrobów zgrupowanych w statystyce handlu zagranicznego pod nazwą „maszyny i aparaty"; nie obejmują one transformatorów oraz innych aparatów i przyrządów elektrotechnicznych, które w statystyce handlu zagranicznego zostały włączone do grupy „przyrządy, przewodniki i inne materjały elektrotechniczne".

Przywóz z Niemiec transformatorów i innych aparatów itp. elektrotechnicznych (poz. poz. stat. handlu zagr.: 979—984, 996—999) wyniósł:
w II półroczu 1927 r. — 10 518 tys. zł
w I kwartale 1928 r. — 7 334 tys. zł.

II. W r. 1927 zaopinjowano do przywozu z ulgą celną ca 9 542 ton maszyn i aparatów, mających być sprowadzanemi z Niemiec.

MIĘDZYNARODOWY KARTEL CYNKOWY.

Na konferencji międzynarodowej w Brukseli w sprawie Kartelu Cynkowego z udziałem Niemiec, Polski, Francji i Belgji postanowiono utworzyć wspólne biuro statystyczne przemysłu europejskiego p. n. Instytut Cynkowy. Ameryka nie brała udziału w naradach, przedstawiciele jednak przemysłu amerykańskiego byli obecni jako goście. W pewnej jednak mierze interesy Ameryki reprezentowali przemysłowcy polscy, tak, że w rezultacie może być mowa o pośredniej zgodzie Ameryki na rzecz wspólnego porozumienia. Natomiast przemysł angielski nie brał zupełnie udziału w naradach, z czego należałoby wnosić, że Anglja nie zgadza się z powziętemi decyzjami. Zadaniem Instytutu będzie przeprowadzenie dokładnej statystyki produkcji i zapasów w Europie; o ile zapasy przekroczą pewną określoną ilość, produkcja będzie ograniczona, oficjalnie jednak wysokości tych zapasów nie opublikowano. Ponieważ Londyn jest ciągle decydującym rynkiem cynku w Europie, wynikałoby z tego, że między Londynem a kartelem powstanie w przyszłości walka, jak to ma miejsce między Londynem a amerykańskim kartelem miedzi.

URUCHOMIENIE PIERWSZYCH 6-ciu PIECÓW „KRAJOWEJ RUDY".

Jak się dowiadujemy, „Krajowa Ruda" uruchamia w końcu bieżącego miesiąca pierwsze 6 pieców. Towarzystwo to założone zostało przez przemysłowca Hipolita Wdowińskiego, oraz „Friedenshuette" i posiada kopalnie rudy żelaznej na obszarze 1900 ha w miejscowości Wręczyce — Wielka, pod Częstochową. Obecna produkcja Tow. wynosi 4000 ton rudy prażonej miesięcznie. W końcu czerwca r. b. po uruchomieniu pozostałych 6 pieców, produkcja wyniesie 12 000 ton miesięcznie (przy czynnych 12-u piecach).

O ZBYT ŻELAZA POLSKIEGO W STOCZNIACH GDAŃSKICH.

Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów zaakceptował niektóre postulaty Syndykatu Hut Polskich w sprawie zniżki taryfy kolejowej przy przewozie żelaza do Gdańska oraz zwrotu cła za surowce użyte do produkcji hutniczej.

Z życia spółek akcyjnych

WALNE ZEBRANIA.

Sp. Akc. dla Handlu Rurami — 24 maja r. b. o godz. 6-tej po p ł. w lokalu biura Spółki w Warszawie przy ul. Leszno 25.

Polskie Fabryki Maszyn i Wagonów L. Zieleniewski w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Sp. Akc. — 25 maja r. b. o godz. 4-tej po poł. w lokalu Izby Handlowej i Przemysłowej w Krakowie, ul. Długa 1 — I ptr.

Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia Sp. Akc. we Włocławku — 1 czerwca r. b. o godz. 4-tej po poł. przy ul. Litewskiej 7.

Sp. Akc. Zakłady Przemysłowo-Budowlane Bracia Horn i Rupiewicz — 30 maja r. b. o godz. 7-mej wieczorem w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie, przy ul. Mazowieckiej 7.

Fabryka narzędzi chirurgicznych, weterynaryjnych i wyrobów stalowych ostrych Alfons Mann, Sp. Akc. w Warszawie — 31 maja r. b. o godz. 18-tej pl. Małachowskiego 2.

Wytwórnia sygnałów i urządzeń kolejowych, Sp. Akc. w Krakowie — 4 czerwca r. b. o godz. 11-tej przed poł. w lokalu Towarzystwa Kant. dla handlu żelazem Kern i Sp. przy ul. Potockiego 8.

Materjał Budowlany Tow. Akc. w Poznaniu — 24 maja r. b. o godz. 4-tej po poł. w lokalu Strzechy Budowniczych przy ul. Sew. Mielżyńskiego 23.

Warszawskie Tow. „Motor" Sp. Akc. w Warszawie — 26 maja r .b. o godz. 6-tej po poł. przy ul. Marszałkowskiej 23.

Sp. Akc. Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. wyrobu i handlu maszynami, narzędziami rolniczemi i nasionami — 31 maja r. b. o godz. 6-tej po poł. w Biurze Spółki w Warszawie, przy ul. Senatorskiej 33.

Sp. Akc. Tow. Przem. Handlowe „Żelazoblacha" — 5 czerwca r. b. o godz 8-mej wiecz. w siedzibie Spółki.

Sp. Akc. „Grakona" Bydgoska Fabryka Pilników i Narzędzi w Bydgoszczy — 26 maja r. b. o godz. 18-tej w hotelu Lengninga ul. Długa 56.

Tow. Akc. Zjednoczone Fabryki Lamp i Wyrobów Metalowych „Metallamp" w Warszawie — 22 maja r. b. o godz. 5-tej w Zarządzie Towarzystwa przy ul. Królewskiej 23.

„Oswa" Fabryka Płyt Klejonych Sp. Akc. — 25 maja r. b. o godzinie 6-tej po poł. w kancelarji adwokata L. Altberga w Warszawie, przy ul. Poznańskiej 36 m. 19.

Sp. Akc. Budowy Kotłów Parowych i Maszyn W. Fitzner i K. Gamper — 24 maja r. b. o godz. 2-giej po poł. w biurze Zarządu przy ul. św. Krzyskiej 28 m. 21 w Warszawie.

Tow. Budowy Motorów Austro-Daimler, Sp. Akc. — 26 maja r. b. o godz. 4-tej po poł. w lokalu Towarzystwa w Warszawie, przy ul. Wierzbowej 6.

Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. Akc. w Warszawie — 31 maja r. b. o godz. 5-tej po poł. przy ul. Moniuszki 12 m. 16.

Sp. Akc. „Emil Kuźnicki", Fabryka tektury dachowej, produktów chemicznych i asfaltu w Oświęcimiu — 29 maja r. b. o godz. 11 przedpoł. w biurach Spółki w Brzezince koło Oświęcimia.

Tow. Przemysłu Metalowego K. Rudzki i Sp., Sp. Akc. w Warszawie — 2 czerwca r. b. o godz. 5-tej po poł. przy ul. Fabrycznej nr. 3.

Tow. Przemysłowych Zakładów Mechanicznych „Lilpop Rau i Loewenstein, Sp. Akc. w Warszawie — 23 maja rb. o godz. 4 po południu w gmachu Stowarzyszenia Techników przy ul. Czackiego 3.

Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura, Sp. Akc. Górniczo-Hutnicza w Katowicach — 18 maja r. b. o godz. 12-tej w poł. przy ul. Konckiego 1.

Tow. Akc. Przemysłu Cementowego „Wiek" — 28 maja r .b. w Biurze Towarzystwa w Warszawie, ul. Nowogrodzka 40 m. 8 o godz. 5-tej po poł.

Zakłady Przemysłowo-Budowlane „Dźwignia", Sp. Akc. w Sosnowcu — 20 maja r. b. o godz. 19-tej przy ul. Swobodnej 3.

„Karbid Wielkopolski" Sp. Akc. w Bydgoszczy — 19 maja r. b. o godz. 3-ciej po poł. w sali posiedzeń Banku M. Stadthagen, Tow. Akc. w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska.

Sp. Akc. Warszawska Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn „Metallum" — 2 czerwca r. b. o godz. 17,40 w lokalu Zjednoczonych Polskich Przemysłowców Metalowych, Sp. Akc. w Warszawie — ul. Traugutta 4.

Polskie Tow. Akumulatorowe — 19 maja r. b. o godz. 12-tej po poł. w sali posiedzeń Polskiego Banku Przemysłowego we Lwowie, ul. 3 Maja 9.

Sp. Akc. „Przemysł Żelazny" M. Apstein w Warszawie — 24 maja r. b. o godz. 7-mej wieczorem przy ul. Próżnej 4.

Sp. Akc. „Pelikan", Fabryka Wyrobów Metalowych — 31 maja r. b. o godz. 6-tej po poł. w lokalu Sp. Akc. Block Brun w Warszawie, przy ul. Nowosenatorskiej 2.

Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ „Gwóźdź", Sp. Akc. — 31 maja r. b. o godz. 55-tej po poł. przy ul. Miłej 60.

Sp. Akc. „Huta Szklana" Feniks" w Piotrkowie — 31 maja r. b. o god. 17-ej w lokalu Spółki.

Fabryka Maszyn i Odlewnia Orthwein Karasiński i Sp. — **Sp. Akc.** — 31 maja r. b. o god. 5 i pół po poł. w lokalu biura Zarządu Spółki w Warszawie ul. Nowogrodzka 40 m. 1.

Krakowska Spółka Tramwajowa — 25 maja r. b. o godz. 10-tej rano w sali posiedzeń Magistratu m. Krakowa.

Tow. Akc. wyrobu i sprzedaży maszyn i narzędzi rolniczych i przemysłowych oraz handlu produktami rolnemi „Tadeusz Kowalski" i A. Trylski" — 26 maja r. b. o god. 2-giej po poł. przy ul. Miodowej nr. 6.

Tow. Budowlano-Przemysłowe" Centrum" Sp. Akc. w Warszawie — 11 czerwca r. b. o god. 5,30 po poł. w lokalu Spółki przy ul. Kawenczyńskiej 2.

Rozwój komunikacji samochodowej.

Rozwój komunikacji samochodowej w Polsce odbywa się w szybkiem tempie, o czem świadczy stały wzrost taboru samochodowego. Po pewnem osłabieniu w 1926 r. ujawnił się on w 1927 r. ze wzmożoną siłą, dając świadectwo z jednej strony poprawie sytuacji materjalnej ludności, z drugiej zaś — przeprowadzonym ulepszeniom w zakresie urządzeń przemysłowych i handlowych.

W 1926 r. ogólna liczba zarejestrowanych samochodów (bez samochodów wojskowych), jak informuje „Przemysł i Handel", wzrosła o 1,936, a w 1927 r. — o 5,256. Dla ogółu pojazdów mechanicznych (łącznie z motocyklami i in.) odpowiednie liczby: 2,504 i 6,001. W dniu 1 stycznia 1925 r. jeden samochód przypadał na 2,370 mieszkańców (szacunek ludności na 1/I 1925 r.)., w dn. 1 stycznia 1926 r. — na 2,000 mieszkańców (szacunek ludności na 1/I 1926 r.), w dn. 1 stycznia 1927 r. — na 1,790 mieszkańców (szacunek ludności na 1/I 1927 r.), w dn. 1 stycznia 1928 r. — na 1,371 mieszkańców (szacunek ludności na 1/I 1928 r.).

W 1926 r. wzrost taboru samochodowego dotyczy w przeważnej mierze samochodów osobowych (o 1,781, tj. o 15 proc.), a mianowicie przedewszystkiem autobusów (o ⅓) oraz samochodów-dorożek (o 30 proc.); liczba samochodów ciężarowych wzrosła w 1926 r. tylko o 155, tj. o 5,5 proc. W 1927 r. również najsilniej wzrosła liczba autobusów (o 532, t. j. o 52,6 proc.), zkolei zaś liczba samochodów-dorożek (o 1,003, czyli o ⅓). Jednocześnie jednak w 1927 r. znacznie silniej niż w 1926 r. wzrosła liczba samochodów osobowych prywatnych i rządowych, bo o 3,193, czyli — podobnie jak dorożki — o ⅓. Liczba samochodów ciężarowych zwiększyła się w 1927 r. o 528, t. j. o 17,8 proc.

Zmiany w taborze samochodowym (prócz samochodów wojskowych) w ostatnich dwóch latach ilustruje następujące zestawienie:

	1/I 1926	1/I 1927	1/I 1928
Samochody osobowe . . .	11.807	13.588	18.316
w tem:			
prywatne i rządowe . . .	8.768	9.606	12.799
doróżki (zarobkowe) . . .	2.283	2.970	3.973
autobusy	756	1.012	1.544
Samochody ciężarowe . . .	2.811	2.966	3.494
Ogółem:	14.618	16.554	21.810

Zauważyć należy, że w II półroczu r. ub wrost liczby samochodów (+ 3,022) był silniejszy niż w I półroczu (+ 2,234).

Największa absolutnie i stosunkowo (w stosunku do liczby mieszkańców) liczba samochodów przypada na m. Warszawę; zkolei najwięcej stosunkowo jest samochodów na Śląsku, następnie w Poznańskiem, na Pomorzu i t. d., przy porównywaniu liczb absolutnych okazuje się, że na drugiem miejscu stoi Poznańskie, a na trzeciem dopiero Śląsk. Zauważyć przytem należy, że m. Warszawa przoduje tylko liczbą dorożek)1,925 wobec 352 w Poznańskiem i t. d.) oraz samochodów ciężarowych (862 wobec 584 na Śląsku, 362 w Krakowskiem i t. d.), natomiast liczba samochodów prywatnych i rządowych w Warszawie jest znacznie mniejsza niż w Poznańskiem (2,188 wobec 2,912).

W poniższem zestawieniu uwzględnione są województwa, w których zarejestrowano ponad 1,000 samochodów (stan w dn. 1/I 1928 r.):

	Ogółem samochodów	W tem ciężarowych	1 samochód na mieszkańców
M. st. Warszawa . . .	4.990	862	210
Woj. poznańskie . . .	3.710	353	530
„ śląskie	2.263	714	497
„ krakowskie . . .	1,667	459	1.195
„ pomorskie . . .	1.607	254	582
„ warszawskie . .	1.578	242	1.339
„ łódzkie	1.517	234	1.485
„ lwowskie . . .	1.440	170	1.887
„ kieleckie	1.118	219	2.268

Kto może obecnie kierować samochodem?

Dnia 29 kwietnia weszły w życie nowe przepisy o ruchu samochodowym w Polsce. Przepisy te zmieniają procedurę rejestracji samochodów, oraz wydawania praw jazdy. Między in. zniesiono kategorję t. zw. amatorskich praw jazdy. Wszyscy kandydaci muszą poddawać się obecnie jednolitemu egzaminowi, który składa się w części teoretycznej z wykazania się ze znajomości głównych zasad konstrukcji samochodów oraz dokładnej znajomości przepisów o ruchu drogowym i ulicznym, zaś w części praktycznej z umiejętności kierowania samochodem w najtrudniejszych warunkach ruchu.

Cały nacisk przy egzaminie położony będzie na umiejętność prowadzenia samochodu, która musi być bardzo daleko posunięta, gdyż otrzymanie pozwolenia na prowadzenie samochodu nie jest dowodem posiadania przez kierowcę znajomości rzemiosła, lecz musi dawać pewną gwarancję w interesie bezpieczeństwa publicznego. W myśl tej zasady, kandydat, zgłaszający się o prawo jazdy, nie jest badany pod względem swego dotychczasowego zachowania się, lecz jedynie co do jego kwalifikacji, jako prowadzącego samochód oraz co do stanu zdrowia. Świadectwa moralności nie są zatem obecnie żądane.

Wydane w ten sposób prawo jazdy nie uprawnia kierowcy do prowadzenia samochodów użyteczności publicznej (taksówek i autobusów), lecz jedynie samochodów prywatnych. Posiadacze tych praw jazdy, pragnący kierować taksówkami i autobusami, mogą otrzymać specjalne prawo jazdy po zdaniu egzaminu najwcześniej po upływie roku od chwili otrzymania pierwszego pozwolenia, o ile wykażą, że kierowali w

tym czasie samochodami i cieszyli się dobrą opinją. Praw jazdy na dorożki użyteczności publicznej niepełnoletni otrzymać nie mogą.

Wszyscy posiadający już prawa jazdy winni wymienić je do 1 października r. b., po którym to terminie dotychczasowe prawa jazdy stracą swą ważność. Wymianę przeprowadzą wojewódzkie dyrekcje robót publicznych.

Próba wytrzymałości Chryslera.

W związku z zakończeniem próby wytrzymałości samochodu „Chrysler" (kareta 4-miejscowa ściśle seryjna), dokonanej pod oficjalną kontrolą Automobilklubu Polski między 29 kwietnia i 7 maja na trasie Warszawa — Poznań — Warszawa, podać możemy do wiadomości, iż samochód przebył ogółem przestrzeń 11 706,8 klm. w ciągu 199 g. 19 m. 17,34 sek., rozwijając szybkość średnią 58,733 klm. g.

Zaznaczyć przytem trzeba, iż do czasu jazdy wliczone są wszystkie postoje i zatrzymania w drodze. Konkurs odbył się w warunkach ściśle turystycznych z pełnem obciążeniem wozu, z którego wszystkie ważniejsze organy zostały zaplombowane. Szczegółowe rezultaty technicznego badania stanu maszyny, które jest przeprowadzane przez komisję techniczną pod przewodnictwem p. płk. Meyera w garażu min. rob. publ. zakomunikowane będą w najbliższym czasie.

W każdym razie już dziś można stwierdzić, że stan techniczny wozu jest nadspodziewanie dobry.

Samochód „Chrysler" podczas próby wytrzymałości ustanowił zarazem po raz pierwszy polskie szosowe rekordy szybkości na dystansach od 1,000 do 10 tys. klm.

Samochód prowadzony był na zmianę przez trzech znanych kierowców pp. inż Stanisława Hahna, inż. Wacława Krzeczkowskiego i Henryka Kocha, których wytrzymałości i ambicji sportowej zawdzięczać należy również w wielkiej mierze ten zakrojony na europejską miarę wyczyn sportowy, który niewątpliwie odbije się szerokiem echem w całym świecie automobilowym.

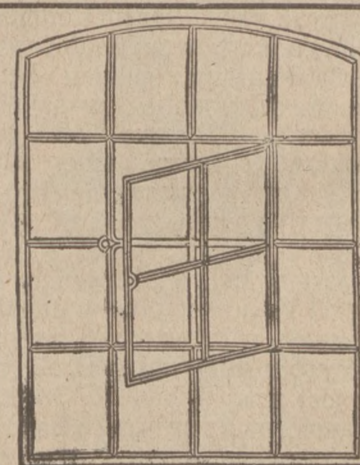

ANKER-WETZSTEIN
MARKE ARKANSAS

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ

Elektryfikacja Chin.

Jeszcze przed wojną zakłady siemensowskie zbudowały pierwszą w Chinach elektrownię o wysokiem napięciu, oraz pierwszą elektrownię wodną, w Yunnanfu. W południowo-zachodnich Chinach sfinansowaną przez spółkę chińską, która zaryzykowała na niepewne ogromne kapitały, gdyż przy krańcowym konserwatyźmie Chińczyków można było obawiać się zupełnego niepowodzenia podobnej imprezy. Wbrew jednak pesymistycznym przewidywaniom, odbiorców znalazło się wkrótce tylu, że z zysków, osiągniętych z tej elektrowni, uruchomionej w r. 1913, zaraz po wojnie zbudowano drugą elektrownię, która została uruchomiona w lecie 1926 r. Obie te elektrownie pracują równolegle i mają łączną moc 1290 kVA.

Ponieważ Chiny są krajem, uprzemysłowionym tylko w okręgach nadmorskich, a głąb kraju ma bardzo mało jeszcze ożywiony przemysł, elektryfikacja do lat ostatnich posuwała się naprzód b. wolno, do czego przyczyniła się również niechęć Chińczyków do wszelkich nowości, a także niezmiernie niski poziom ich potrzeb kulturalnych. Jednak w ostatnich czasach widoczny jest wielki krok naprzód w dziedzinie elektryfikacji i uskuteczniono nawet budowę elektrowni okręgowej, która już w r. 1924 została uruchomiona. Znajduje się ona przy linji kolejowej Szanghaj — Nankin i dostarcza energji dla celów oświetleniowych całemu szeregowi miast i miasteczek okolicznych w promieniu około 33 kilometrów od elektrowni, oraz energji, służącej do nawadniania kraju za pomocą pomp o napędzie elektrycznym.

Warunki, w jakich budowano tę elektrownię, bardzo różniły się od przeciętnych europejskich pod tym względem, że o ile w Europie, budując elektrownię, ma się pewne podstawy do obliczenia przyszłego zapotrzebowania energji i liczy się napewno na określone minimum odbiorców, o tyle owa elektrownia chińska zaczęła pracować niemal luzem i dopiero po szeregu miesięcy usilnego werbowania odbiorców zdobyła ich tylu, że doszła do pracy z pełnem obciążeniem, a nawet będzie prawdopodobnie w najbliższej przyszłości rozszerzona. Elektrownia ta posiada dwa zespoły turbinowe o łącznej mocy 3200 kW i 3000 obr/min. Jest mowa o ustawieniu dwóch jeszcze zespołów turbinowych o mocy 10 000 kW. Napięcie prądu wynosi 6 600 V przy 50 okr. Napięcie to transformowane jest w celu przesyłania na odległość wzwyż do 35 000 V., a następnie w dużych stacjach transformatorowych przetwarzane jest na 2 300 V dla sieci rozsyłowych miejskich. Drobnym odbiorcom dostarczany jest prąd o napięciu 380/220 V z małych kiosków transformatorowych. Jest to zupełnie nowoczesna elektrownia, nie różniąca się zresztą niczem od europejskich o podobnej mocy.

Również w Chinach Północnych, mianowicie w Mandżurji, elektryfikacja poczyniła poważne kroki naprzód. W szczególności doniosłą sprawą było zbudowanie okręgowej elektrowni przy kopalniach węgla w Pataoko, miejscowości odległej o 140 km. od Mukdenu. Węgiel, wydobywany w Pataoko, ma pewne właściwości, które nie sprzyjają przewożeniu go na dalsze odległości, mianowicie posiada skłonności do rozsypywania się na miał i do samozapalenia się. Otóż, za praktyczniejszą rzecz, niż przewożenie go, uznano budowę elektrowni okręgowej, pędzonej na tym węglu, i rozsyłanie energji elektrycznej do celów oświetleniowych i przemysłowych całemu szeregowi okolicznych miast i miasteczek. Jednocześnie zelektryfikowano częściowo same urządzenia kopalniane. Ponieważ rozporządzano ograniczonemi funduszami, zamiast przetwornicy Ilgnera, ustawiono jako maszynę wyciągową motor asynchroniczny trójfazowy. Moc zużywana do wydobywania węgla wynosi 270 kW.

Elektrownia posiada dwa zespoły turbinowe o łącznej mocy 3200 KW. przy 3000 obr./min., przyczem powiększenie jej przewidywane jest w najbliższej przyszłości. Napięcie prądu, wytwarzanego przez generatory, — 6 660 V., przy 50 okresach; napięcie to w celu przesyłania na odległość, transformowane jest wzwyż na 35 000 V., wreszcie dla drobnych odbiorców w kioskach transformatorowych przetwarzane jest na 380/220. Długość przewodów 35 000-woltowych wynosi 156 km.

O ile ta elektrownia na stosunki europejskie przedstawia się raczej skromnie, o tyle druga, zbudowana w prowincji Shantung już po wojnie również przy kopalniach węgla firmy Chung Hsin Coa i Mining Co. przedstawia się zupełnie imponująco i mogłaby nawet uchodzić za wzór dla urządzeń europejskich. Posiada ona dwa zespoły turbinowe po 900 kVA oraz dwa po 2000 kVA. Łączna moc jest zatem 5800 kVA. Uruchomiony już po wojnie szyb o głębokości 320 m . ma urządzenia wyciągowe najnowszej konstrukcji z przetwornicą Ilgnerowską, która zużywa 500kW. Urządzenia odwadniające kopalnię pochłaniają 1800 kW. Cała kopalnia otoczona jest grubemi murami fortecznemi na długości 4 km. co zabezpiecza ją przed napaściami band rozbójniczych. Pozatem stale na miejscu jest oddział żołnierzy w sile 500 ludzi, uzbrojonych w karabiny ręczne i maszynowe, specjalnie tam pozostający dla obrony urządzeń kopalnianych i elektrownianych. Zarząd elektrowni zbudował przy niej duży nowoczesny szpital, obsługiwany przez lekarzy chińskich o wykształceniu europejskiem i amerykańskiem, i zaopatrzony w najbardzie nowoczesne urządzenia elektromedyczne, rentgenowskie i inne.

Odznaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

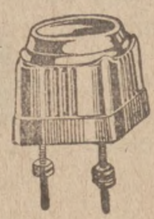

Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka

Sp. z o. p. — 2379 —

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH
BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a

poleca ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn. D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhlo. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa ◆ Wyrób własny krajowy ◆ Ceny konkurencyjne

3982

4828

Specjalność:

Linka antenowa,
druty do połączeń,
gniazdka, śruby, kontakty i t. p.

„Helios" Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99.

Specjalne Reflektory Lustrzane

oryginalne „Kandem" jedyne i niezastąpione dla oświetlenia okien wystawowych **do nabycia**

w „PALATINE WIELKOPOLSKI"
Długa 37. BYDGOSZCZ, Telefon 1343.

Okno oświetlone reflektorem lustrzanym „KANDEM" sprawia wrażenie sceny. Refl. „KANDEM" daje światło złotawe. Takie okno wabi i nęci przechodni. Towar ośw. refl. „KANDEM" wygląda okazale i powabnie.

6099

Górniczo-Hutnicze Tow. Handlowe S. A.

KRAKÓW, ul. Wiślna 4, telef. 4360

dostarcza jako

BIURO SPRZEDAŻY

HUTY BISMARKA

Bednarkę zimno walcowaną dla celów opakunkowych jakoteż dla wszelkich celów przemysłowych w gatunku ciemnym i błyszczącym.
Stal resorową wszelkiego rodzaju.
Surówkę odlewniczą i hematytową, jakoteż po oryginalnych cenach Syndykatów przy większym odbiorze wprost z hut. - Wszelkiego rodzaju
żelazo sztabowe, betonowe, bednarkę gorąco walcowaną,
dźwigary, szyny z odpowiednim materiałem drobnicowym,
blachy grube i cienkie i t. p. —
RURY walcowane bez szwu dla przewodów gazowych, wodnych i olejowych, rury płomienne, kotłowe, kołnierzowe, mufowe, stalowe i t. p. —
Gwoździe, sztyfty, druty żarzone, cynk., kolczaste itp.

5617

5663

„FERRUM" SP. HANDL.

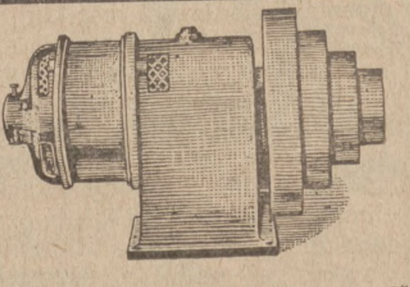
Bydgoszcz, ul. Cieszkowskiego 20.
Adres telegr.: „FERRUM" Telefon 6-65.

dostarcza po cenach fabrycznych

kołki stalowe

(dyble) do instalacji elektrycznej — **Śrubki** do kołków — **Wkrętki** do metali — **Nity** mosiężne.
Ceny konkurencyjne. Towar pierwszorzędny. Cenniki na żądanie.

MOTOR ELEKTR.

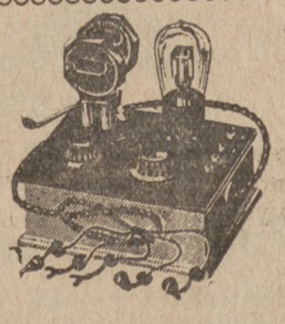

z wbudowanym trybem redukcyjnym dla najwyższej sprawności

TRYB „BEMAG"
zastąpi zupełnie kosztowną transmisję

Fabryka Maszyn Górniczych
Katowice — Załęże

5994

5685

Warsztat instalacyjny RADJO

Roman Gonczerzewicz

BYDGOSZCZ, Plac Wolności 1. Telefon nr. 11-24

Elektryfikacja zakładów przemysłowych, takich, jak cukrownie, cementownie, fabryki włókiennicze, również poczyniła w latach ostatnich duże postępy. Tak np. w jednej z rafinerji cukru w Szanghaju uruchomiono w ostatnich czasach elektrownię o mocy 740 kVA; w dużej cementowni, również w Szanghaju, uruchomiono w 1924 r. elektrownię o mocy 2100 PS. posiadającą zespół turbinowy o mocy 1910 PS. i zespół dyzlowski o mocy 130 PS. Bardzo mało da się natomiast powiedzieć o rozwoju trakcji elektrycznej w Chinach. Kolej elektr. niema wcale, miasta, dalekie od wybrzeża morskiego, położone w głębi mało uprzemysłowionego kraju, do niedawna również tramwajów nie miały. Tramwaje istnieją od r. 1907 w Tsientsinie, zaś w r. 1924 uruchomiono tramwaje elektryczne w Pekinie, potem rozbudowano tramwaje w Szanghaju i wreszcie w Charbinie (w październiku 1925 r.). Największą elektrownię tramwajową posiada Szanghaj, gdzie zainstalowane są trzy zespoły turbinowe o łącznej mocy 2000 kVA i napięciu 5500 V.

(Siemens Zeitschrift).

Układ „Carsona“,

jako jedno z rozwiązań zagadnienia radjofonji bez fali nośnej.

System Carsona ulepszony i rozwinięty przez Hartley'a i zastosowany w centralach transatlantyckich w Ameryce, polega na symetrycznem ustawieniu dwu lamp generacyjnych o wzbudzaniu obcem. Sprzężenia w transformatorach wielkiej i średniej częstotliwości są w taki sposób dobrane, iż prądy wielkiej częstotliwości, płynące w obwodach anodowych obydwu lamp, wzbudzają w obwodzie anteny siły elektromotoryczne dla fal bocznych równe co do wielkości i zgodne co do fazy, dla fali nośnej równe co do wielkości i przesunięte w fazie o 180°.

Antena wypromieniowuje zatem tylko 2 fale boczne, przyczem w pauzach promieniowania niema wcale. Układ pierwotny Carsona znacznie usprawniają dwie modyfikacje, polegające na: a) umieszczeniu urządzenia na samym początku kaskadowego wzmacniacza, zaraz po wzbudzającej lampie (driver), b) w załączeniu zaraz po tem urządzeniu filtru zatrzymującego jedną z fal bocznych. Zależnie od załączenia wzbudzania wielkiej i średniej częstotliwości do zacisków, otrzymuje się w transformatorach prądy o rozmaitych częstotliwościach.

Urządzenie tego rodzaju w centralach transatlantyckich stosowane jest dwukrotnie, z tego powodu, iż przy wybranym dla stacji wycinku roboczym widmie palowem, byłoby technicznie zbyt trudne wyeliminowanie drugiej fali bocznej zapomocą tylko pojedyńczego urządzenia Carsona. Tylko zapomocą dwukrotnej modulacji częstotliwością fali osiągnąć się daje znacznie większe rozczepienie obu fal bocznych.

System o jednej fali bocznej w układzie Carsona i pochodnych posiada jednak pewne ujemne strony. Jest nią konieczność stosowania filtrów, skomplikowana podwójna modulacja, co wszystko razem powoduje znaczne trudności, zwłaszcza przy falach krótszych. Nadto system ten potrzebuje stosowania przy odbiorze heterodyny, względnie autodyny, wskutek czego, jako system broadcastingowy, dyskredytuje jego znaczenie.

Przy zachowaniu drugiej fali bocznej i ograniczeniu się tylko do usunięcia fali nośnej, zarzuty powyższe odpadają. Występuje jednak wówczas niemal o 100% gorsze wyzyskanie mocy, zwiększenie w tymże stosunku szerokości wycinka roboczego w widmie falowem i wypromieniowywanie tyleż energji szkodliwej co i pożytecznej.

Stosowanie zatem układu Carsona nawet przy zachowaniu obu fal bocznych wymagać więc zawsze będzie wielostopniowego wzmacniacza wielkiej częstotliwości, modulacja w obu lampach symetrycznych z natury rzeczy musi być dosyć prymitywną (transformator w obwodzie siatki), płytka modulacja powoduje niekorzystny stosunek mocy fal bocznych do mocy zasilania lampek. Z tego powodu nie można używać w układzie Carsona lamp o większej mocy i należy stosować wielostopniowy wzmacniacz wielkiej częstotliwości. Stosowanie lamp o różnej mocy, a więc i o różnych napięciach anodowych i żarzenia w znacznym stopniu komplikuje aparaturę i z tego względu układ Carsona nie może mieć szerszego zastosowania na małych stacjach komunikacyjnych odbiorczo-nadawczych typu przenośnego, dla których możliwość stosowania dwustronnej komunikacji bez fali nośnej jest szczególnie ważną.

System Carsona jest dotychczas jedynem rozwiązaniem zagadnienia radjofonji bez fali nośnej, które wykazało swoją żywotność. Jednak nie jest ono jedynie możliwem. Dowodem tego są pomysły, ukazujące się nieustannie tak w literaturze fachowej, jako też i pod postacią zgłoszeń patentowych w Stanach Zjednoczonych, Anglji, Francji, Niemiec itd.

Ważność tego problemu systemów radjotelefonu bez fali nośnej w stacjach komunikacyjnych, w pierwszej zaś linji stacjach małych i średnich typu przenośnego, jest nie do zaprzeczenia, zwłaszcza dla nadawczo-odbiorczych stacyj lotniczych, okrętowych, wojskowych, policyjnych itp. Maksimum zasięgu, prostota aparatury przy minimum ciężaru, objętości, mocy zasilania i wypromieniowanej mocy posiada tutaj pierwszorzędne znaczenie.

Prócz tego stacje komunikacyjne bez fali nośnej przedstawiają jeszcze jedną zaletę, a mianowicie prostotę bilateralnej komunikacji, posługując się jednoanteną, przy czynnej aparaturze nadawczej.

Stacje radjofoniczne Marconi'ego w Medjolanie i Linz'u.

W ostatnich czasach zostały otwarte stacje radjofoniczne w Medjolanie (Italja) i w Linz'u (Austrja). Stacja w Medjolanie znajduje się na południu od miasta, w odległości około 5 kilometrów; studio znajduje się w centrum miasta. T-wo Marconi wykonało powyższą stację na zamówienie Tow. „Unione Radiofonica Italiona“. Stacja ta ma około 7 Kw. w antenie przy fali 548 metrów. Kierownictwo stacji otrzymało szereg listów, komunikujących o bardzo dobrym odbiorze z bardzo dużych odległości. Jeden list z podmiejskich okolic Londynu komunikuje o dobrym odbiorze tej stacji na detektor!

Antena zawieszona jest na dwóch masztach drewnianych wysokości 260 stóp (ok. 78 m.), rozstawio-

nych na odległości około 100 metrów. Czynna wysokość anteny wynosi 156 stóp (ok. 47 m.). Ogólnie rzecz biorąc, aparatura nadawcza jest podobną do takichże stacyj w Daventry, Motala i Warszawie, które również zostały wykonane przez Tow. Marconi'ego. Poszczególne jednostki aparatury, zmontowane zostały w ramach aluminjowych. W skład nadajnika wchodzą cztery główne jednostki (prostownik, wzbudnica, modulator i generator główny), które pracują (z wyjątkiem wzbudnicy) z lampami chłodzonemi wodą, wyrobu Marconi'ego. We wzbudnicy, która posiada mniejszą moc niż pozostałe jednostki, pracują lampy chłodzone powietrzem. Woda, przeznaczona dla chłodzenia lamp, znajduje się w zbiornikach, umocowanych w górnej części aparatury i cyrkuluje, chłodząc anody dzięki ciężarowi własnemu; w dolnej części aparatury znajdują się pompki, które przez dolne rezerwuary pompują wodę zpowrotem do górnych zbiorników. Wszystkie rezerwuary posiadają akustyczne i optyczne indykatory, wskazujące wysokość poziomu wody w każdym rezerwuarze i zapobiegają, dzięki temu, uszkodzeniom, mogącym powstać na skutek wadliwego chłodzenia.

T-wo Marconi'ego wykonało trzy podobne nadajniki, jednak cokolwiek większej mocy dla radjofonji Japońskiej.

Stacja w Linz jest specjalnie ciekawą z tego względu, że to jest jedna z niewielu stacyj radjofonicznych, używających regulację kwarcową stałości fali. Konstrukcja tej stacji miała za zadanie budowę nadajnika średniej mocy, jednak nadzwyczajnej jakości nadawania. Moc nadajnika wynosi 1½ Kw. i jest modulowaną 6 lampami T. 400 załączonemi równolegle. Co do systemu modulacyjnego, to zastosowano znany sposób modulacji dławikowej z transformatorem modulacyjnym, skonstruowanym specjalnie dla nadawania radjofonicznego. W studio zastosowany został mikrofon Marconi-Reisz, który przez niezbędne amplifikatory i transformator działa na lampę submodulacyjną nadajnika. Lampa submodulacyjna w schemacie oporowo-pojemnościowym działa na główny modulator.

Cały nadajnik zmontowany jest w jednej ramie stalowej, w której znajdują się wszystkie części aparatury, a także urządzenia dla regulacji i kontroli.

Otwarty sposób konstrukcji daje możność łatwego doglądania i kontroli wszystkich części aparatury.

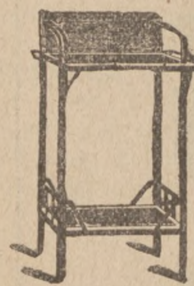
Okrężna wystawa elektryczna

odbędzie się, jak nas informują, w Toruniu w czasie od 2 do 10 czerwca rb.

Podczas wystawy w Toruniu, Związek Eelektrowni Polskich organizuje konkurs na najefektowniej oświetlone elektrycznością okno wystawowe. Konkurs ten ma na celu pobudzenie kupiectwa do korzystania z energji elektrycznej jako środka reklamowego. Najefektowniej oświetlone okna wystawowe otrzymają nagrody pieniężne: 1. — 300 zł, 2. — 200 zł, 3. — 150 złotych.

Ministerstwo Komunikacji przyznało zwiedzającym wystawę elektryczną w Toruniu w drodze powrotnej ulgi kolejowe w wysokości 66 proc. normalnych cen biletów. Zaświadczenia na skorzystanie z tej ulgi wydawać będzie komitet wystawy w Toruniu.

Hurtowe źródła dostawcze

Umywalnie i postumenty umywal. lak. **Łóżka wyściełane** - **Zgrzebła i wędzidła** do koni - **Przymiary** dla bławatników **Haki do łóżek i łapki** na myszy i szczury i in. drobne artykuły żelazne, dostarcza

FABRYKA WYROBÓW ŻELAZNYCH

Sulkiewicz i Robakowski

BYDGOSZCZ, Hermana Frankego 3

LIUSTROWANY KATALOG Z CENNIKIEM NA ŻĄDANIE

Wytwórnia Sit i Siatek

włosianych i drucianych.

Stanisław Bielak, Poznań-Winiary, ul. Kowalska 7.

5950

Żądajcie katalogu nr. 35

5794

Żądajcie katalogu nr. 35

Hurt. rowerów, 4313 oraz wszelkich części rezerwowych, Wirówki, butelki termosowe

HURTOWNIA PNEUMATYKÓW T. z o. p. OSTRÓW (Wikp.)

ŚRUBY do drzewa toczone, mosiężne i poniklowane Wszelkie części fasonowe mos. **„HELIOS“ Poznań, św. Marcin 68. Tel. 36-99** 4827

ARMATURĘ żeliwną, stalową i bronzową, jako to: wentyle, krany i zasuwy wszelkich typów, inżektory, manometry i t. p do przewodów na parę przegrzaną i nasyconą

polecają

JANCZEWSKI i FREYMARK

Warszawa, Mokotowska 49.

2925 c

Trzcinę sufitową

pierwszorzędnej jakości własnego wyrobu dostarcza korzystnie

Gustaw Glaetzner

Centr. Materjałów Budowlanych i Dachówek

Poznań 3, Mickiewicza 36.

Telefon 65-80. 4308 Założona 1907 r.

BYDGOSKA GAZOWNIA MIEJSKA, tel. 630-31

poleca do natychmiastowej dostawy

koks rozmaitych sortymentów

benzol motorowy - smołę

pierwszorzędnej jakości po cenach zniżonych.

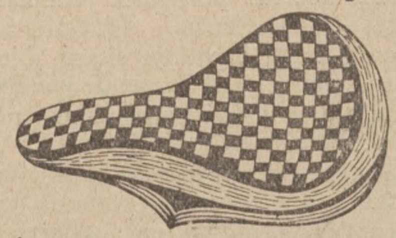
PROSIMY ŻĄDAĆ OFERTY. 5828

Wytwórnia Deczek Rowerowych

A. Urbaniak

Wolsztyn

5602

Jedyna Wytwórnia Deczek na całą Polskę

poleca deczki do rowerów czyli okrycia w rozmaitych gatunkach filcowych, skórzanych, pluszowych i t. p.

WZÓR UŻYTKOWY ZATW. PRZEZ URZĄD PATENT. ZA N°844. **Naśladowanie będzie sądownie ścigane.**

Gwoździe do szyn, maszynowo prasowane **Ia**

oferuje korzystnie ze składu: 5999

Hurtownia Żelaza i Wyrob. Żelaznych

J. B. Grundmann, Będzin, Skrz. poczt. 3.

MEDAL SREBRNY na wystawie Wynalazków w Warszawie 1926 r.

6003

Amerykańskie wylęgarnie „Buckeye”

Młynki do mielenia kości. Obrączki dla drobiu celuloidowe i aluminjowe. Wszelkie przybory hodowlane poleca Biuro Rolniczo-Techniczne 5568

inż. St. Nawakowski Sp. z o. o. w Warszawie, ul. Kredytowa 4

Telefon 291-34 Prosimy żądać ofert i katalogów

Zamki meblowe 4311

Zawiasy taśmowe (Klavierbänder)

Szyny do schodów (Treppenleisten)

Fabryka „Fema” T. A., Bydgoszcz.

Koziki (noże chłopskie)

Flitry (ozdoby dla strojów narodowych i karnawałowych)

wytwarza

K. PIPE, Przemyśl, Słowackiego 39.

5939

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Zastosowanie maneżu w gospodarstwie rolnem.

Używanie maneżu do przenoszenia siły pociągowej zwierząt na maszyny pracujące staje się w naszych gospodarstwach rolnych coraz bardziej rzadkiem. Przyczyna tego leży w szczególności w tem, że używanie tych maszyn zapędowych nie jest wszędzie możliwe, raczej przywiązane jest do pewnego określonego miejca (w przeciwieństwie do motorów elektrycznych i maszyn parowych). Dalszym powodem tego zjawiska jest też nadzwyczaj mały stopień wydajności maneżu, przy którym, nawiasem mówiąc, przeciętnie tylko 60 procent zużytej siły przynosi jakiś pożytek, reszta ginie. Wreszcie zdolność produkcyjna maneżu jest tylko przy mniejszych maszynach wystarczającą, podczas gdy przy większych wybrać trzeba zapęd motorowy. Tym brakom maneżu przeciwstawiają się jednakże też pewne zalety, o których nie wolno zapominać, a które zawsze jeszcze czynią użycie maneżu w pewnych warunkach produkcji rolniczej nader pożytecznem. Tak więc przedewszystkiem zapęd maneżowy charakteryzuje się niezwykle prostą budową, nabycie jego i utrzymanie pochłania tylko nieznaczne koszty, a sam maneż nie wymaga żadnej szczególnej pieczy, ostrożności i specjalnego utrzymania. Rzecz jasna, że piecza ta i ostrożność nie może być zanadto zaniedbywana, gdyż przez to i tak już mały stopień produkcyjności mógłby się jeszcze pogorszyć. W szczególności należy zawsze trzymać w nadzwyczajnej czystości i regularnie smarować tryby kół zębatych służące do przenoszenia ruchów obrotowych. Z powodu specyficznego rodzaju gospodarstwa rolnego zachodzi specjalnie przy maneżu niebezpieczeństwo zanieczyszczenia i zasypania piaskiem trybów kół zębatych. Zapobiec tem można przez staranne nakrycie i częste czyszczenie wchodzących tu w rachubę elementów poruszających.

Z używanych systemów zapędu maneżowego odróżniać należy dwa, leżący i stojący, także maneżem słupowym zwany.

Maneż leżący, także nawracalny — okrężny posiada na mocnej podstawie przymocowane dwie pary kół, przez co osiąga się podwójną szybkość obrotową. Większe koło zębate, koło trybowe, zaopatrzone jest w dyszle pociągowe, do których zaprzęga się siłę zwierząt. Dyszle pociągowe, z łykowatego drzewa, posiadają długość około 3—4 m. Tej granicy zazwyczaj się nie przekracza, gdyż wtedy prędkość zapędu stałaby się za małą. Stosownie do formy trybu koła zębatego rozróżnić należy pomiędzy maneżem z kołem czołowem a maneżem z kołem stożkowem. Koła te ułożone są bądźto na silnych, drewnianych ramach, bądźteż na konstrukcji żelaznej. Ta ostatnia okazała się w ogólności korzystniejszą, ponieważ wpływ mrozu i wilgoci nie wyrządza jej żadnej szkody. Bele drewniane mogą się łatwo skrzywić i przez gnicie zniszczyć. W każdym razie trzeba na to zwrócić uwagę przed montowaniem przez odpowiednie impregnowanie. Rzeczą wskazaną jest też przez malowanie w pewnych odstępach czasu uchronić ramę maneża przed wpływami atmosferycznemi. (Drzewo przez karbolineum, żelazo przez minjum).

Przy maneżu stojącym albo inaczej słupowym przenosi się zapęd za pośrednictwem drąga sprzęgowego z kierownicami obrotowemi na maszynę pracującą. Połączenie pomiędzy maszyną pracującą a słupem maneżowym następuje przez pasy zapędowe. Tryb pasowy umieszczony jest w takiej wysokości, by zwierzęta pociągowe mogły pod nim wygodnie kroczyć. Częstokroć woli się używać słupowego już choćby z tego względu, że przez użycie pasów zapędowych ruch maszyn pracującej może być w pewnych granicach stosownie kształtowany, co np. przy młóceniu w długich stodołach jest niezwykle korzystne. Zwykle zapęd słupowy ma mniejszy stopień wydajności, niż maneż leżący, ponieważ wymaga więcej elementów przenoszących, które wszystkie pochłaniają pewien zasób siły. Do tego napęd pasowy działa na wysoko stojący słup najczęściej niekorzystnie, powoduje znaczny opór tarcia, i przez to prowadzi do szybszego zużycia się wszystkich kręcących się części.

Reparacje przy maneżach dotyczą w głównej mierze kół zębatych. Wyłamywanie się zębów powstaje stosunkowo często przez to, że zwierzęta gwałtownie z miejsca ruszają. Obok wyłamań zębów mogą

także zachodzić uszkodzenia przy osi i przy podstawie (postumencie). Tutaj wielkie znaczenie mają pewne urządzenia, służące do regulowania skokowego, nierównego i gwałtownego sposobu ruszania z miejsca, czyli zapędu. Tak np. dobremi okazały się sprężyny pociągowe, które nadają się także nadzwyczaj dobrze do wyrównania ciągnienia przy użyciu większej ilości zwierząt pociągowych. Skonstruowano także, celem ochrony zapędu manężowego bardzo przydatne urządzenia zabezpieczające i ochronne, przy których przez sprzęgło zębate, do wysuwania i hamowania, przy manężu, reguluje się ciągnienie i ruch. Tego rodzaju sprzęgła umieszcza się pomiędzy drągi transmisyjne manężu w pobliżu maszyny pracującej i tutaj mogą już łatwo być zatrudnione. W każdym razie nie należałoby zapędu manężowego bez tego rodzaju urządzeń ochronnych stosować.

Równie ważne są pewne urządzenia, które zapewniają ochronę pracownika, zajętego przy manężu, wzgl. przy maszynie pracującej.

Tu należą kapy ochronne dla nakrycia kół zębatych, nakrycia dla wału łączącego pomiędzy manężem a maszyną napędową itd. Baczyć należy na to, by te urządzenia ochronne, zabezpieczające — znajdowały się stale na właściwem miejscu i by zwłaszcza przy czyszczeniu i smarowaniu manężu nie były uszkodzone.

Wkońcu należałoby często badać główny wałek manężu w tym kierunku, czy przez ruch nie wyszedł ze swego pionowego położenia. Przy manężu leżącym podejmować należy od czasu do czasu równe próby, by koła zębate leżały dokładnie poziomo i dobrze przystawały do siebie. Każda zmiana położenia zapędu powoduje raz znaczą stratę sił, innym razem predestynuje koło do wyłamań zębów i uszkodzeń, które prowadzić mogą do żmudnych i kosztownych reperacyj.

M. Lipecki.

Dobry sezon w branży maszyn i narzędzi rolniczych.

Zapotrzebowanie rynku wewnętrznego na maszyny i narzędzia rolnicze wzrasta. Ponieważ ubiegły okres jesienny w sprzedaży maszyn i narzędzi upłynął pod znakiem dość znacznego ożywienia, poszczególni odsprzedawcy-hurtownicy po wyzbyciu się posiadanych zapasów zwracać się poczęli do fabrykantów z zamówieniami na nowe partje towaru.

Panujące zimna w marcu oraz w kwietniu były powodem, iż rolnicy wstrzymali się nieco od większych zakupów maszyn i narzędzi rolniczych, obawiając się, że horoskopy co do tegorocznych zbiorów mogą okazać się gorszemi, niż początkowo przypuszczano, w związku z czem nastąpiło pewne osłabienie popytu towaru. Mimo wszystko jednak zamówienia, jakie dotychczas otrzymały poszczególne fabryki maszyn i narzędzi rolniczych pozwolą im pracować z całą intensywnością przez parę najbliższych miesięcy.

Ze względu na opóźnione rozpoczęcie robót w polu specjalnie traktory cieszą się stosunkowo dość znacznym popytem. W stosunku do różnych części Polski największym popytem cieszą się obecnie maszyny i narzędzia rolnicze na kresach południowo-wschodnich.

Ceny maszyn i narzędzi rolniczych, produkowanych w kraju, nie uległy większym zmianom, mając jednak tendencję zwyżkową co się zaś tyczy maszyn rolniczych importowanych, to te w związku z waloryzacją stawek taryfy celnej uległy podwyższeniu od 3 do 5 proc.

Import maszyn i narzędzi rolniczych obcego pochodzenia ulega ciągłemu spadkowi. Obecnie sprowadzamy z zagranicy prawie jedynie tylko te maszyny rolnicze, których jeszcze sami nie produkujemy. Konjunktura eksportowa na maszyny i narzędzia rolnicze nie uległa zmianom w stosunku do roku ubiegłego. Jedynie wywóz maszyn i narzędzi rolniczych do Z. S. R. R. natrafił na bardzo znaczne trudności, które mogą eksport ten zupełnie zahamować.

Odbiorcy-hurtownicy maszyn i narzędzi rolniczych otrzymują obecnie towar wyłącznie na weksle z terminem dochodzącym do 3—6 miesięcy. Większe maszyny zaś są dostarczane odbiorcom na dłuższy kredyt, dochodzący do 1½ roku i więcej. Przy sprzedaży maszyn rolniczych zagranicznych żądane jest pokrycie przez odbiorców ⅓ części należności w gotówce. Obecna wypłacalność odbiorców (tak rolników, jak i kupców) jest zadawalająca.

Firma „Bronikowski, Grodzki i Wasilewski" S. A. notuje obecnie następujące ceny maszyn i narzędzi rolniczych loco skład fabr. Warszawa (od cen powyższych hurtownicy dostają odpowiednie rabaty): pług Olivera 2-skibowy Nr. 7A — 1480 zł., pług Olivera 2-skibowy Nr. 8 — 1640, brona sprężynowa Olivera 2-skibowa Nr. 7A — 1480 zł, pług Olivera T. D. H. — 1940 zł, kultywator Planet Jr Nr. 8 — 195 zł, szufla konna „Columbus" Nr. 1 — 161 zł, Nr. 2 — 152 zł, Nr. 3 — 143 zł, siewnik „Westfalja" 25 m. z przodkiem — 1640 zł, siewnik rzutowy Eckerta do zboża 3.75 m. szerokości — 910 zł, wypielacz Siederslebena „Saxonia" 3 m. szerokości, na 7 rzęd. buraków i 15 rzęd. zboża z przodkiem i kier. zębatyw — 2060 zł, kosiarka Mc. Cormicka „Vertical" 4.5' (1.37 m.) 850 zł, żniwiarka Mc. Cormicka „Daysy" 5' (1.52 m) 1200 zł, wialnia „Ideal" Nr. 1 oryginalna Br. Roeber — 575 zł, Nr. 2 oryginalna Br. Roeber — 635 zł, Nr. 3 oryginalna Roeber — 905 zł, młynek „Triumf" Nr. 1 bez sit — 350. (aw.).

Konkursy porównawcze maszyn rolniczych na Łotwie.

Łotewska stacja doświadczalna maszyn roln. w Priekulu koło Cesis (Wenden), utrzymywana przez łotewskie Ministerstwo Rolnictwa, organizuje co roku konkurs porównawczy maszyn rolniczych. W konkursach tych biorą udział fabryki zagraniczne, pragnące lokować swoje wyroby na rynku łotewskim w dniu 15 marca b. r. Jednakowoż mogą być uwzględnione również zgłoszenia późniejsze; próby doświadczalne w Priekulu i okręgu mitawskim rozpoczynają się w końcu maja b. r. i będą trwały przez całe lato.

W r. 1928/29 mają być przeprowadzone badania następujących rodzajów maszyn:

1. broń różnego rodzaju,

2. maszyn służących do sadzenia, pielenia, okopywania i wykopywania ziemniaków,

3. maszyn służących do sadzenia, pielenia, okopywania i wyrywania buraków,

4. sieczkarni różnego rodzaju,

5. siewników różnego rodzaju,

6. młocarni wszelkiego rodzaju,

7. maszyn do przewracania i suszenia siana,

8. różnych narzędzi rolniczych jak: łopaty, motyki, widły i t. p. aż do wozów włącznie,

9. wszelkich innych maszyn rolniczych na prośby fabryk.

Instytucje zainteresowane otrzymać mogą w Państwowym Instytucie Eksportowym bliższe informacje co do programu i warunków badania maszyn.

Z ŻYCIA PLACÓWEK PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH

INŻ. J. DRZEWIECKI, BUDOWA I DOSTAWA URZĄDZEŃ CHŁODNICZYCH, KRAKÓW, UL. GARNCARSKA 8.

Szanownym Czytelnikom pisma naszego pozwalamy sobie zwrócić uwagę na firmę powyższą, która dostarcza kompletne urządzenia do wytwarzania sztucznego zimna albo lodu; na czele placówki tej stoi długoletni technolog-specjalista w dziedzinie chłodniczej, tak, że może sprostać najzawilszym kwestjom. Jako jeneralny przedstawiciel odnośnych fabryk inż. J. Drzewiecki zajmuje się dostawą: **Kompresorów** na amoniak albo bezwodnik kwasu węglowego najnowszych konstrukcyj i najwyższych dzielności dla miast i dużych zakładów; pat. urządzeń **„Abdamos“,** stanowiących najidealniejsze **urządzenia chłodników dla browarów,** fabryk drożdży fabryk celulozy, papieru, margaryny, destylarni nafty, itp., z tego względu, że pracując systemem absorbcyjnym zamiast kompresorem, umożliwiają jaknajekonomiczniejsze zużytkowanie na ten cel par zwrotnych z maszyn parowych, uchodzących zazwyczaj marnie w powietrze; oryginalnych **automatów chłodniczych A-S pat. Audiffren-Singruen** z Bazyleji w Szwajcarji, odznaczających się nadzwyczajną prostotą konstrukcji, nie wymagającej żadnego pełnienia kwasami ani obsługi, a nadających się dla zakładów średnich a w szczególności dla mleczarń, masarzy, rzeźników, restauracyj, cukierń, składów kolonjalnych, laboratorjów naukowych itp.; **automatycznie działających kompresorów Rota pat. Guettner** na amoniak dla analogicznych celów jak powyższe; **automatycznych oziębiarek szafkowych dla wil,** pensjonatów, sklepów i tp. do uruchomienia których wystarczy zwykły kontakt z siecią elektryczną albo gazową a wreszcie dostawą **automatycznych oziębiarek skrzynkowych „Eskimo“** dla potrzeb gospodarstwa domowego, do uruchomienia których w braku połączenia elektrycznego albo gazowego, wystarczy zwykły primus naftowy.

BEZKONKURENCYJNE PRALKI POLSKIE POD NAZWĄ „MARYSIA“.

Niejednokrotnie już na łamach pisma naszego zwracaliśmy uwagę na patentowane polskie bezkonkurencyjne maszyny do prania bielizny (pralki) **SYSTEMU TADEUSZA PODOSKIEGO,** które przy bardzo niskiej cenie i dogodnych warunkach kupna, dają do 90 proc. oszczędności w pracy, w opale, mydle i bieliźnie, a pozatem nie wymagają gotowania bielizny i nie wymagają pracy zawodowych, a tak kosztownych praczek.

Fabrykacją ich zajmuje się **TOW. PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE „MASZYNY DO PRANIA SYST. T. PODOSKIEGO“, WARSZAWA, Ś-to KRZYSKA NR. 9,** które od zarania istnienia swego zaskarbiło sobie pełne zaufanie swej licznej klienteli.

Pralki Podoskiego pracują tak lekko, że nawet dziecko może prać bez trudu i zmęczenia; piorą równie łatwo i dokładnie najdelikatniejsze, jak i najgrubsze tkaniny, jak jedwab, koronki, płótno, wełnę i t. p.; nie wydzielają one ani pary, ani wilgoci i niemiłych zapachów, nie niszczą rąk i zdrowia i chronią najzupełniej bieliznę od zniszczenia. Pralki Podoskiego posiadają bardzo prostą konstrukcję i dają się łatwo przenosić z miejsca na miejsce, są polskim wynalazkiem, wyrabiane w Polsce przez polskich robotników i z polskich materjałów, pozatem polecone są przez Ministerstwo Spraw Wojskowych i przez Dyrekcję Zdrowia.

Pralki Podoskiego, ze względu na swe wielkie zalety i pożytek, jaki przynoszą, winny stać się, narówni z wyżymaczką i maszyną do szycia, niezbędnym sprzętem w każdem mieszkaniu, w każdem przedsiębiorstwie, hotelu, restauracji, szpitalu czy lecznicy, w każdym oddziale wojskowym, pensjonacie, szkole i t. d.

DZIAŁ BUDOWLANY I CERAMICZNY

Czas wydobyć z ukrycia zapomniany projekt dyr. Karwowskiego.

Rozwiązuje on nader trafnie gordyjski węzeł sprawy budowlanej.

W najbliższych dniach — jak pisze warszawska „Rzeczpospolita“ — mają wejść pod obrady nowe projekty budowlane i tem samem rozwiązać najbardziej aktualną obecnie sprawę, kwestji budowania mieszkań i rozwiązanie w ten sposób kwestji mieszkaniowej.

Trudno tę sprawę pominąć bez uwag, które nasuwają się nam z dotychczasowego doświadczenia.

Sprawa mieszkaniowa, będąca na tapecie każdego dnia, od roku 1924 conajmniej została nietylko nie rozwiązaną, ale nie osiągnęła nawet należytej linji wytycznej dla swego zasadniczego nareszcie rozwiązania.

Widzimy ciągle projekty, nie widzimy rezultatów, a wszak jesteśmy w okresie sanacji i przechodzimy do okresu zdania rachunków z dotychczasowej czynności pracy.

Za rządów Grabskiego sprawa mieszkaniowa nagle wypłynęła na widownię. Nastąpiły projekty, a to w związku z wysuniętą sprawą pobierania podatku mieszkaniowego na cele budowlane. Byliśmy informownai o przebiegu przeróżnych pertraktacyj, uzgodnień i pomimo nieracjonalności, został wprowadzony podatek od mieszkań.

Lokatorzy zostali obciążeni nowym haraczem, który opłacamy już prawie od trzech lat, fundusze wpływają, lecz dokąd, naco, w jakiej wysokości, na co zostały zużyte i co się z niemi stało — niewiadomo.

Wiemy tylko, że wysokość stawki jest znaczna, że przeciętny mieszkaniec płaci prawie 10 proc. podatku na rzecz rozbudowy, a domów wybudowanych ze wspomnianego funduszu nie widzimy.

Ciekawe byłoby zobaczyć bilans i zestawienie tych wpływów, ich wysokość, aby się zorjentować, ile domów możnaby było wybudować, gdyby fundusze te nie tkwiły w biurokratycznych biurkach bez należytego sprężystego wyzyskania ich. Dziś ponownie w projektach p. ministra Moraczewskiego i p. ministra skarbu, jak widać, tkwi nowy podatek lokatorski, nawet w wysokości 20 proc. komornego przedwojennego.

Dzisiejszy stan i dysproporcja w cenach stosunku mieszkania do zarobku stanowi dzisiaj prawie je-

dną trzecią poborów przeciętnego urzędnika w porównaniu do zasadniczej skali budżetowej pracującego. Mieszkanie już w stosunku do ogólnych poborów w skali jednej piątej. Widzimy z tego, że obciążenie nowym podatkiem lokatorów, stałym a systematycznym, stanie się zbyt uciążliwym i w niewspółmiernym do skali zarobku.

Przeglądając projekty za czas ubiegły, zwracamy uwagę na obszernie przedyskutowany na łamach prasy w styczniu roku 1925 memorjał i projekt w sprawie rozwiązania kwestji mieszkaniowej, przedłożony ówczesnemu premjerowi p. Grabskiemu — opracowany przez dyrektora Jana Karwowskiego, oparty o przymusowe obligacje, a popierany przez szereg instytucyj zajmujących się sprawą mieszkaniową, a mianowicie: Związek Spółdzielni Budowlanych, Powszechny Związek Lokatorów, Związek Spożywców, Polską Dyrekcję Ubezpieczeń Wzajemnych i Bank Budowlany.

Projekt ten opierał się o zasadę skoncentrowania funduszu do jednej instytucji finansowej przez zrealizowanie obligacyj, na ten cel budowy wypuszczonych i przymusowo mających być wykupionemi przez pewne kategorje lokatorów, a to w stosunku do jakości zajmowanego mieszkania — w odpowiedniej proporcji do sumy.

W ten sposób przymusowo wykupując obligacje, lokatorzy mieliby możność ze względu na stałe oprocentowanie tego waloru, zrealizować bodajby z pewną stratą w razie potrzeby pieniądze.

W ten sposób wszyscy zmuszeniby byli przyjąć udział w grupowaniu funduszu na cel budowlany bez płacenia bezzwrotnego podatku, natomiast nosiłoby to formę tylko pożyczki.

Instytucja powołana na ten cel, zmuszona byłaby wyrachować się z budowy i wprowadzić zasadę samowystarczalności i rentowności pobudowanych domów na pokrycie procentów od wypuszczonych obligacyj.

W ten sposób projektodawca dążył nie do poszczególnych wyasygnowań dla pojedyńczych jednostek, mających swój spryt i incjatywę budowy, a ujął to w szeroką skalę ogólno-społecznego kredytu na budowę z tem aby nie tworzyć nowych właścicieli domów na rachunek całego społeczeństwa; a wybudować mieszkania dla szerszego ogółu za normalną opłatą.

Przypominając projekt dyrektora Jana Karwowskiego, nie wchodzimy narazie w ogólne odcienia techniczne i w sposób jego zrealizowania, gdyż to leży w fachowem ręku projektodawcy, natomiast zwracamy uwagę, że projekt ten przez obecne czynniki rządowe winien być przedyskutowany, rozważony wśród innych projektów i zastanowienia się, czy przy dzisiejszych warunkach rządowych rychłej realizacji projekt ten nie odpowiadałby najbardziej.

Choćby nawet z tego względu, że obecna sytuacja finansowa sprzyja nadzwyczajnej konjunkturze zapotrzebowania na wszelkie papiery lokacyjne, a w szczególności na te, które są zabezpiecznoe hipotecznie.

Tyle „Rzeczpospolita"...

Ze swej strony dodajemy, iż projekt dyr. Karwowskiego uważać należy za bezwzględnie realny...

WIADOMOŚCI DROBNE

JAKA BĘDZIE CENA CEGŁY W ROKU BIEŻĄCYM?

Jak wiadomo, ingerencja rządowa w sprawie cen cegły, która uznała konieczność regulacji ceny cegły, jako artykułu pierwszej potrzeby, wyznaczyła cenę na zł 100 za 1000 sztuk loco cegielnie podmiejskie. Cena ta, uważana z b. wysoką, odnosi się jednak do zeszłorocznego towaru, którego ostatnie zapasy wyprzedają się obecnie. Cegła z nowej kampanji zjawi się w II-ej połowie maja, w tym roku bowiem, wskutek chłodów sezon produkcyjny zaczął się później, niż 15 kwietnia. Cena nowej cegły będzie prawdopodobnie znacznie niższa na skutek zwiększonej o 50% produkcji i w tym roku. Wstępne transakcje zawierane były po 90 zł, ostatecznie jednak na ukształtowanie się ceny trzeba poczekać jeszcze ze dwa tygodnie. Dowozów cegły z innych okręgów prawdopodobnie w tym roku nie będzie. Co do podwyżki robocizny, to pracownicy w niektórych cegielniach zgodzili się na zaproponowaną podwyżkę 20% w sezonie letnim i 10% w sezonie zimowym.

EKSPANSJA POLSKIEGO PRZEMYSŁU CEMENTOWEGO.

Jak się dowiadujemy, została założona w Brukseli, z udziałem polskiego przemysłu, spółka akcyjna z kapitałem 40 miljonów franków belgijskich pad firmą „Socieété Continentale des Ciments“. Spółka ta ma na celu nabywanie akcyj przedsiębiorstw cementowych Europy środkowej i północnej dla utworzenia punktu oparcia dla międzynarodowych porozumień przemysłu cementowego, dla wymiany doświadczeń technicznych, dla wspólnego zorganizowania eksportu celem uniknięcia dotychczasowego dumpingu, jakoteż dla ujednostajnienia umów frachtowych z linjami okrętowemi.

W kapitale zakładowym przeważnie uczestniczą kapitaliści belgijscy, austrjaccy i polscy, z decydującym wpływem tych ostatnich. Gestję objęły „Zjednoczone Fabryki Portland-Cementu „Firley“ przy współudziale banków: Banque des Colonies i Banque de l'Union w Brukseli.

I DO AMERYKI WYWOZIMY NASZ CEMENT.

Rozwój wywozu naszego cementu zagranicę rozwija się stale. Starania polskich cementowni eksportujących skierowane są przedewszystkiem na pogłębianie już zdobytych rynków oraz na zdobycie nowych. Obecnie główna uwaga zwraca się na kraje Ameryki Południowej i Centralnej, gdzie istnieją dla naszego produktu, wobec silnej w tych krajach rozbudowy miast, duże możliwości. Dziś śmiało można twierdzić, że cement polski, dzięki wysokim swm zaletom i względnej taniości, zyskał sobie trwałe uznanie na tych dalekich rynkach zbytu.

ZJAZD DELEGATÓW RADY NACZELNEJ PRZEMYSŁU DRZEWNEGO.

W dniu 21 b. m. odbędzie się w Warszawie zjazd delegatów rady naczelnej związków przemysłu drzewnego. Porządek dzienny przewiduje odczytanie sprawozdania komitetu wykonawczego z działalności w roku ubiegłym, zatwierdzenie preliminarza oraz sprawy organizacyjne. Na terenie Rady Naczelnej odbywa się obecnie praca nad projektem rewizji taryf kolejowych oraz ustaleniem w związku z tem terminologji drzewnej. Jednocześnie idą prace nad przygotowaniem udziału związku w Powszechnej Wystawie Krajowej, na której związek wystąpi zapewne okazale z całym swym rozległym programem działalności.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Poznań 11. 5. Firma Gustaw Glaetzner, Centrala materjałów budowlanych i dachówek, notuje następujące ceny: Cegły murarskie „iłówki“ za tysiąc sztuk 70,00 zł, loco cegielnia; cegły murarskie tonówki za tysiąc sztuk 85—90 zł, loco cegielnia; dachówki za tysiąc sztuk 150,— zł loco cegielnia; wapno budowlane za 100 kg. 3,80 dla odsprzedawców, a 4,00, dla konsumentów loco Wapienna lub Piechcin; cement portlandzki za 100 kg. 7,00 zł, loco cementownia wyłącznie opakowania, osobno za beczkę 3,40 zł, zą worek papierowy 0,40 zł. Wszystkie następne ceny rozumieją się loco składnica w Poznaniu: Cement portlandzki za beczkę 180 kg. 21,50 zł; za beczkę 200 kg. 23,50 zł; za worek 50 kg. 6,50 zł; wapno budowlane za 50 kg. 2,60 zł; wapno hydrauliczne za beczkę 150 kg. 12,00 zł; papę dachową m. kw. nr. 80 1,25 zł; nr. 100 — 1,03 zł; nr. 125 — 0,87 zł; nr. 150 — 0,75; nr. 175 — 0,67 zł; nr. 200 — 0,60 zł; papa izolacyjna za metr kwadratowy 3,30 zł; za przykrojenie podług miary 10 proc. zwyżki; smoła destylowana za 100 kg. brutto za netto 40,00 zł; lepnik za 100 kg. brutto za netto 42,00 zł; trzcina sufitowa w wałkach po 20 Okw. m. z drutem cynkowanym za wałek 4.50 zł; z drutem żarzonym 4,20 zł; przy dostawach całowagonowych ceny nieco niższe. Zaznaczyć należy, że na rynku jest ogromny brak dachówek, cegłę natomiast można otrzymać w żądanych ilościach. Spodziewana zwyżka cen cementu dotychczas nie nastąpiła.

Lublin 11. 5. Na rynku materjałów budowlanych — pomimo sezonu — ożywienie małe. Notowano deski stolarskie I gat. zł 220, — ciesielskie zł 140 kantówka rżnięta (belki) wg. ścisłych wymiarów zł 165, ciosana różnych wymiarów zł 115, drzewo okrągłe 30 razy 40 cnt. zł 80, za 1 m^3 loco skład. Zapotrzebowanie bierne. Tendencja niejednolita.

Białystok, 10. 5. Ceny materjałów budowlanych: Cegła 115 zł, — cegła piecowa 140 zł za 1000 sztuk; wapno 6½ grosza za 1 kg, gips 9—10 groszy za 1 kg., cement 23 zł za 180 kg. Tendencja mocna.

Lwów 10. 55. Średnie ceny targowe ustalone na ostatniem posiedzeniu Komisji Cennikowej dla materjałów ceramicznych w woj. Lwowskiem, za 1000 sztuk w zł. Cegła wyrobu ręcznego loco cegielnia w hurcie 80, — w detalu 90, koszty dowozu i załadowania od 1000 sztuk wynoszą zł 12.50, o ile oddalenie nie wynosi więcej niż 2 klm. Cegła wyrobu maszynowego w hurcie 78 zł, — w detalu 80, cegła wyrobu maszynowego loco wagon przy własnym torze cegielni 84, dachówka palona I gat. tłoczona loco fabryka 170, — ciągniona karpiówka I gat. loco fabryka, gąsiory loco plac fabryczny za sztukę 0.70. Cegła dęta loco plac fabryczny 115. Wapno za 10 ton loco st. nadawcza; budowlane 330, — wybierane 360, miał wapienny 100, gips budowlany w workach 320—500.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa 11. 5. W związku z opóźnieniem sezonu budowlanego nie rozpoczął się jeszcze dotychczas ruch główny na rynku gwoździ i drutu. Z prowincji napływa narazie zapotrzebowań bardzo niewiele. Zdaniem fachowców należy oczekiwać, iż niezadługo rozpocznie się sezon właściwy, który, oczywiście — w zależności od rozmiarów budownictwa, może być dość ożywiony. Obecnie główna uwaga zawiązanego niedawno syndykatu tej branży zwrócona jest na zorganizowanie eksportu. W rachubę wchodzą przedewszystkiem kraje nadbałtyckie oraz państwa Bliskiego Wschodu, gdzie zapotrzebowanie jest znaczne. Ceny narazie nie uległy zmianie, utrzymując się na poziomie poprzednim. Tak więc gwoździe zwykłe liczą po 65 złotych za 100 kg., drut ocynkowany 97 zł, zwykły 80 zł za 100 kg.

Warszawa 11. 5. Dom Handlowy A. Gepner w Warszawie, Grzybowska 27 notuje nast. ceny orientacyjne za 1 kg w zł: cyna Banka w blokach 13, ołów hutniczy 1,20, cynk hutniczy 1,40, antymon 2,60, aluminium 5,10, blacha cynkowa — cena zasadnicza 1,60, blacha miedziana — cena zasadnicza 4.40, blacha mosiężna 3.60—4.50.

Warszawa 11. 5. „Elibor“ i S-ka Akc. Handlowo-Przemysłowa Ł. J. Borkowski, Warszawa, Mazowiecka 11, notuje następujące ceny loco skład (w zł za 1 kg.): Cyna Banca 14.80, aluminium 5,10, ołów 1,40 blacha cynkowa 1,70, blacha ocynkowana 1,20, blacha dachowa żelazna 0,99, żelazna 0,47, belki 0,52, hufnale 31 za skrzynię, cement 20,50 za beczkę; cegła ogniotrwała 0,22 za 1 sztukę; karbid 68,00 za 100 kg. Węgiel górnośląski gruby i kostka zł 44.00 za tonę.

Nowy-Bytom, 11. 5. Surówka odlewicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshuette, P. G. S. — reprezentacja Spółka Akcyjna Józef Wdowiński w Warszawie, Sienna 11), cena za tonę 210 zł. loco stacja Nowy-Bytom.

Berlin 1. 5. Ceny w markach niemieckich za 100 kg. Miedź elektrolityczna, dostawa zaraz cif Hamburg, Brema lub Rotterdam 134¾, Oryginalne aluminjum hutnicze 98—99 proc. w blokach, sztabach walcow. i ciągnion. 210, dto w sztabach walcow., i ciągnionych 214, Nikiel czysty 98—99 proc 350. Antymon Regulus 90—96.

RURY WODOCIĄGOWE.

Między poszczególnemi fabrykami rur wodociągowych leżąco-lanych niema wzajemnego porozumienia, choć, jak mówią, w r. b. dojdzie ono do skutku. Na te rury niema jeszcze większych zamówień i spodziewane są one dopiero w drugiej połowie roku w związku z większem ożywieniem ruchu budowlanego. Chociaż obecne zamówienia mają charakter drobny, to jednak dotychczas biura instalacyjne zamówiły więcej towaru, niż w czasie całego sezonu w r. ub. Gdy w r. ub. ceny rur wodociągowych leżąco-lanych wynosiły ca 46—50 zł za 100 kg. fr. wagon stacja załadowania przy ładunkach pełnowagonowych, to w r. b. ceny w tych samych warunkach wahają się w granicach 50—51 zł za 100 kg. Odbiorcy hurtownicy otrzymują teraz przeważnie kredyt wekslowy z terminem 3—4 miesięcy. Obecnie niedomagania producentów rur wodociągowych streszczają się w zbyt nadmiernym, bo wynoszącym na rzecz Skarbu 2 proc. oraz dla miast 0,5 proc. podatku obrotowym. Pożądanem byłoby, aby rury zostały załączone do grupy materjałów budowianych jak cegła i inne, a tem samem, aby podatek obrotowy obniżono z 2 proc. na 1 proc. Następnie władze miejskie ściągają również specjalnie od rur, które powinny być zaliczone do artykułów pierwszej potrzeby budowlanej, podatek komunalny w wysokości 25 proc ceny frachtu, co ma dość duże znaczenie dla kształtowania się cen t waru w handlu.

ZŁOTY W DNIU 11 MAJA 1928 ROKU.

Gdańsk przekaz 57.40—57.53½, gotówka 57.41—57.56; Bukareszt przekaz 1818; Zurych przekaz 58.15; Londyn przekaz 43.00; Nowy Jork przekaz 11.25; Ryga przekaz 58.65; Berlin przekaz na Warszawę 46.725—46.925, gotówka grube 46.575—46.975; Praga przekaz 377½; Medjolan przekaz 213; Budapeszt gotówka 64.05—64.30; Wiedeń przekaz 79.53¼—79.84½.

Zapytania w sprawie krajow. źródeł dostawczych.

Pośrednictwa między jedną a drugą stroną podejmujemy bezinteresownie. Jedynie na koszty utrzymania specjalnego biura dla tych spraw i pokrycia bardzo licznej codziennej korespodencji należy zapłacić za każde ogłoszone zapytanie 2.— zł., które to zapytanie będzie następnie ogłaszane aż do wpłynięcia oferty. Firmy zaś, zgłaszające się na zapytania, wpłacają na każde zapytanie 1.— zł Firmy zagraniczne płacą za każdą informację 2 fr. szwajc., z Niemiec 2.— RM. — Firmy, mogące dastarczyć jakiekolwiek objekty zgłoszone do naszego działu informacyjnego, zechcą jaknajwięcej z tego działu korzystać, gdyż mamy liczne potwierdzenia, że przez nasz dział informacyjny doszły już do skutku niejedne poważne transakcje. **Zaznaczamy jeszcze jaknajwyraźniej, że odpowiedzi dajemy jak i zapytania przyjmujemy jedynie od stałych abonentów pisma.**

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 3784. fabryki, która dostarcza podkłady korkowe i skórzane z gumowemi strzałkami.

Nr. 3834. Fabryki Maszyn lub Odlewni na Górnym Śląsku, która może dostarczyć części lane do młynków w stanie obrobionym.

Nr. 3863. fabryki, wyrabiającej blachy tarkowe w dużych arkuszach 1 × 2 metry z blachy stalowej, używanych do perlaków holendrów dla obróbki jęczmienia.

Nr. 3880. firmy, dostarczającej maszyny do klejenia torebek i noże do cięcia, ręcznej fabrykacji.

Nr. 3891. firmy, dostarczającej młoty, t. zw. „Ajaxhämmer".

Nr. 3892. hurtowni, która może dostarczyć formy i przybory do kapeluszy.

Nr. 3893. firmy, która dostarcza okucia do drewnianych statywów fotograficznych.

Nr. 3894. firmy, dostarczającej metalowe rączki do tac drewnianych.

Nr. 3899. firmy, która może dostarczyć większą ilość desek krociaków o grubości 7 lub 8 m/m.

Nr. 3903. firmy, wyrabiającej kopuły (formy) z aluminium wzgl. żeaza dla fabrykacji gumowych kaloszy.

Nr. 3911. fabryki odlewni gusu miękkiego (Temperguss).

Nr. 3918. firmy, dostarczającej huśtawki i karusele.

Nr. 3924. firmy, dostarczającej wzrostomierze (do celów wojskowych, poboru rekruta).

Nr. 3926. fabryki lub hurtowni, dostarczającej ebonit.

Nr. 3928. firmy, dostarczającej elektryczną maszynkę do wypalania cyfr na miarach, t. j. metrach używanych do mierzenia sukna.

Nr. 3930. źródła zakupu krzeseł ogrodowych, żelaznych i okrągłych i czterokanciatych stołów.

Nr. 3932. firmy, wyrabiającej wyżymaczki i wałki gumowe do tego.

Nr. 3934. fabryki lub hurtowni, dostarczającej płyty do fabrykacji dachówek (formy).

Nr. 3935. gdzie można nabyć kloręki do resorów.

Nr. 3936. źródła zakupu, gdzie można nabyć kurki mosiężne do wody (krany), łączniki, zawiasy mosiężne, rozpryskacze mosiężne do węży do wody.

Nr. 3937. firmy, gdzie można nabyć drzwiczki blaszane do piecy.

Nr. 3939. firmy, gdzie można nabyć szyldy mosiężne do drzwi.

Nr. 3941. firmy, gdzie można nabyć śruby do ram drzwiowych (Blendrahmenschrauben).

Nr. 3942. fabryki krajowej, wyrabiającej młoty powietrzne lub młoty sprężynowe.

Nr. 4943. firmy, która może dostarczyć lakier fosforowy, wzgl. radio fosforowy na przeciągnięcie żelaza mieniącego.

Nr. 3946. fabryk, wyrabiających klucze kute i prasowane do nakrętarek.

Nr. 3947. firm w Warszawie, które mogą dostarczyć surowca mosiężnego w postaci główek szrapnelowych.

Nr. 3952. krajowego wyrobu blachy bandówki oniklowanej z jednej strony polerowanej, gru. 0.50—0.80.

Nr. 3953. firmy, która wyrabia przyrządy do wodnego ogrzewania.

Nr. 3954. firmy, która może dostarczyć większą ilość piecyków do gotowania i ogrzewania przez prąd elektryczny.

3955. firmy, która może dostarczyć klapki do żaluzyj do okien z drzewa świerkowego.

Nr. 3956. firmy, wyrabiającej straszaki (pistolety), termozy, wagi z szalkami rogowemi dla złotników laborat.

Nr. 3937. gdzie można nabyć oczy do ptaków wypchanych.

*

Firma Arnold H. Jürgensen & Co., Hamburg 11, Neueburg 8, pragnie oddać przedstawicielstwo na łyko z rafji, przędzę kokosową, wszelkiego rodzaju włókna roślinne i trzcinę bambusową.

PRZETARGI ◆ SUBMISJE ◆ LICYTACJE

PRZETARG

na założenie instalacji światła elektrycznego przy głównem wejściu na tereny zachodnie.

Kosztorysy ślepe nabyć można w cenie 2 zł w Wydziale budowlanym P. W. K., ul. Grunwaldzka 22.

Oferty należy złożyć do dnia 24. 5. 28 r.

Dyrekcja Powszechnej Wystawy Krajowej.

SPRZEDAŻ RÓŻNYCH MATERJAŁÓW.

Komisja Likwidacyjna Państwowych zakładów Graficznych Ministerstwa Skarbu (Warszawa, Al. Jerozolimska 91) ogłasza na dzień 30 maja 1928 r. o godz. 16-ej — przetarg ofertowy i ustny na sprzedaż:

1) Stali narzędziowej ca 13000 kg.
2) Nitów kotlarskich i saskich różn. wym. 110.000 szt.
4) Zawiasów 1.800 szt.
5) Drzwi żelaznych (nowe).
6) Szajb (koła pasowe) 31 szt.
7) Beczek żelaznych 64 szt.
8) Beczek drewn. większych 86 szt., mniejsz. 100 szt.
9) Wag dziesiętnych do 100 kg. 2 szt.
10) Szmelcu, bronzu i miedzi ca 1.000 klg.
11) Stopu cynku ca 250 klg.
12) Szmelcu stali i żelaza ca 2.000 klg.
13) Szmelcu skóry (stare pasy), szmelcu gumy (stare opony) i ubrania, braki farb suchych drukarskich, szmelcu gutaperki, szmelcu star. pasów Balata i żarówek przepalonych.
14) Chemikalji różnych (i braki chemikalji).
15) Smarów różnych.
16) Fusów żywicznych.

Wyżej wymienioe przedmioty wystawione na przetarg oglądać można w Składach P. Z. G. — Al. Jerozolimska 91 w godzinach od 8—11 rano.

Informacje udziela Wydział Gospodarczy P. Z. G. tel. 130-26 i 146-15.

PRZETARG.

Kier. Centr. Skł. Inż. sprzeda drogą przetargu nieograniczonego motory el. i transformatory zbędne dla wojska.

Przetarg odbędzie się dnia 1 czerwca 1928 r. o godz. 9-ej rano w Składn. Sł. Lądowej i Wodnej Warszawa — Powązki.

Bliższe szczegóły otrzymać można w godzinach urzędowych pod wyżej wskazanym adresem.

Kierownik Centr. Składnic Inżyn.

PRZETARG NA INSTALACJĘ WODOCIĄGOWĄ.

(Do L. II. (2 f) 15045/28). Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach rozpisuje przetarg publiczny na instalację wodociągową na stacji kolejowej Chorzów.

Formularze ofertowe i kosztorysowe nabywać można począwszy od dnia 1 maja 1928 r. w Wydziale Mechanicznym w pokoju Nr. 108 w wymienionej Dyrekcji Kolei Państwowych.

Odnośne oferty należy złożyć z napisem „Oferta na instalację wodociągową na stacji kolejowej Chorzów", najpóźniej do dnia 5 czerwca 1928 r.

POLSKI CZERWONY KRZYŻ

podaje do wiadomości, że termin składania ofert na dostawę samochodów sanitarnych, wozów sanitarnych dwukołowych oraz uprzęży został przedłużony do dn. 1 czerwca r. b.

Wydział Powiatowy w Katowicach poszukuje używane

2 KRANY

(suwnice) z napędem ręcznym, parowym, lub elektrycznym z 2 wózkami udźwigowemi, każdy o sile nośnej 25 ton, o wysokości podnoszenia 7,00 m. Rozpiętość mostu suwnicowego ma wynosić około 6,60 m.

Wszelkie zgłoszenia należy skierowywać do Wydziału Powiatowego, Oddział Techniczny — najdalej do dnia 20 maja 1928 r.

Prezes (—) Dr. Seidler.

Dyrekcja Powszechnej Wystawy Krajowej ogłasza niniejszem

LICYTACJA PRZYMUSOWA.

Dnia 22 maja rb. o godzinie 14 sprzedawać będę w Węglewie p. Ujście, pow. Chodzież, publicznie najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą:

Lokomobilę parową, 2 gatry, piłę tarczową, 3 transmisje z pasami zapędowemi, ca. 200 mtr. szyn do kolejki z wiżkami, dynamo 220 wolt (2 PS.) z tablicą i zegarem, różne inne przedmioty, należące do urządzenia tartaku, jak: piły gatrowe, maszynę do ostrzenia pił oraz biurko z krzesłami, wozy robocze i powózkę, maszynę do szycia, konia, świnię i około 20.000 sztuk cegieł niepalonych.

Zbiórka przed tartakiem w Węglewie. Obejrzeć można 30 minut przez przetargiem.

Mizgadski, komornik sądowy w Chodzieży.

KONKURS ARCHITEKTONICZNY.

Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych m. st. Warszawy ogłasza publiczny konkurs architektoniczny na wykonanie szkicu gmachu Drukarni Państwowej w Warszawie.

Konkurs ogłasza się dla architektów Polaków. Warunki i program konkursu oraz plan sytuacyjny otrzymać można w Kancelarji Okręgowej Dyrekcji w Warszawie przy ul. Długiej Nr. 50, II piętro, w godzinach między 11-tą a 1-szą. — We Lwowie, Krakowie, Poznaniu, Wilnie i w Katowicach otrzymać można wyżej wymienione załączniki w miejscowych Kołach Architektów.

Dyrektor: w z. S. Tomorowicz.

URZĄDZENIE INSTALACJI WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI

Okręgowy Związek Kas Chorych Województwa Łódzkiego w Łodzi ogłasza niniejszem piśmienny publiczny przetarg ofertowy na urządzenie instalacji, wodociągów i kanalizacji zewnętrznej w budującym się szpitalu Związku, przy ul. Zagajnikowej 22.

Warunki oraz ślepe kosztorysy można nabywać w pracowni kierownika budowy arch. W. Lisowskiego w Łodzi, przy ul. Piramowicza 5.

Oferty należy składać do godz. 12-ej dnia 24 maja 1928 roku w sekretarjacie Związku, przy lu. Pomorskiej 18, bezpośrednio przed rozpoczęciem odnośnej rozprawy.

KAMIEŃ BRUKOWY

w ilości nie mniej 1500 metrów^3 potrzebny z natychmiastową dostawą do Łęcznej.

Zainteresowani mogą się zwracać do dnia 25 maja b. r. do Magistratu w Łęcznej dla umówienia warunków dostawy.

Kamień może być również nabywany bezpośrednio od dostawców w drobnych partjach.

Burmistrz E. Nazarewicz.

Sprzedaż, zakup, dzierżawy, personel, zastępstwa.

Mamy z dawnej **Fabryki maszyn rolniczych MUSCATE, BETHKE & Co. w SCHWIEBUS na linji Berlin-Poznań,** w pobliżu granicznej stacji **Zbąszyń,** większą ilość używanych, częścią nowych maszyn obróbczych, po niskich cenach i na dogodnych warunkach płatniczych, do sprzedania. Znajdują się między innemi:

1 **ciężka tokarka** z wrzecionem wodzącem i pociągowem, 500/725 × 2500 mm, jednotarczowy popęd, ca. 6000 kg.
1 **tokarka krążkowa,** 2000 mm., przekrój ca. 3000 kg.
1 **tokarka do wałów korbowych,** Defries, 380 × 2000 mm., ca 3500 kg.
1 **uniwersalna frezarka,** Moosdorf & Mehnert, z podz. 210 × 1500 mm., ca 1700 kg.
1 **pion. tłoczarka,** Defries, ca 600 mm. skoku, ca 4500 kg.
1 **poziom. frezarka i wiertarka, Wetzel,** 75 mm. średnicy, ca 3000 kg.
1 **tokarka obrotowa,** Defries, 750 mm. średnicy, ca 3 000 kg.
1 **wiertarka ramienna,** Heller, model RB2, 75 × 1400 mm., ca 2500 kg.
1 **strugarka poprzeczna,** Roland (wodzidło) 600 mm. skoku, ca 1000 kg.
1 **frezarka do kół, Zimmermann,** model HOB, ca 900 kg., 350 mm. średnicy.
1 **heblarka z podwójnym stojakiem,** Weipert, 2500 × 700 × 900 mm., 1 suport ca 3000 kg.
1 **heblarka z podw. stojak.,** Defries, 1 sup. na belce poprzecznej, 1 sup. boczny 3000 × 800 × 900 mm., ca 5000 kg.
1 **tokarka z wrzec, wodząc.** 230/395 × 3000 mm., ca 1350 kg.
1 **pospieszna wiertarka słupowa,** 29 mm. średnicy, 250 mm. wydr. — ca 300 kg.
1 **dtto,** 28 mm. średnicy, 250 mm. wydr., ca 300 kg.
1 **tokarka z wrzec. wodz. i pociąg.,** Braun, 225/400 × 1000 mm., razem z skrzyn. Nortona, ca 1500 kg.
1 **tokarka rewolwerowa,** 40 mm. średn. ca 800 kg.
1 **szlifierka, Reinecker,** 150 × 1000 mm., ca 1200 kg.
1 **dtto odśrodkowa,** 350 × 300 mm., ca 1200 kg.
1 **dtto do stali,** Defries, ca 800 kg.
1 zupełnie nowa nieużywana **tokarka do wałów korbowych** Albrechta, Defries Nr. 2, największa odległość pomiędzy imadłami 1550 mm. — do pojedyńczo, podwójnie i potrójnie wykorbionych wałów.

Następnie posiadamy używane, lecz w dobrym stanie, maszyny:

1 **tłoczarka do kół czołowych,** Defries, model ARS. dla kół do 2000 mm.
1 **tokarka z wrzec. wodząc.,** z aparatem do szlifowania cylindrów, Kolenberger „Planet" I. 260 × 1000 mm.
1 **odtaczarka,** Reinecker, 2 A. 250 × 800 mm.
3 **ucinarki** 80, 120, 185 mm. średnicy.
2 **rewolwerówki, Pittler** ERA., 47 mm. przelot.
1 dtto **Heinemann,** R 40 A. 45 mm. przelot.
1 dtto **Magdeburger,** R S 1, 43 mm. przelot.
3 dtto **Gildemeister,** NC 45, 48 mm. przelot.
1 dtto **Gildemeister** NC. 65, 66 mm. przelot.
2 **frezarki do rowków,** Defries, na rowki 300 × 16 mm.
1 **maszyna do żłobków** DSN 3, Dolze & Slotta.
1 **strugarka, Fitze,** 800 mm. skok.

5989

Pozatem większą ilość tokarek z wrzec. wodząc. i pociąg., uniwersalne i poziome frezarki w najrozmaitszych wielkościach.

Strugarki 300 do 600 mm. skok.

Stoły warsztatowe, imadła, transmisje itp.

Wszystkie maszyny w większej części są do obejrzenia w ruchu.

Heinrich Sonnenberg, Tow. Akc.

Berlin-Neukölln, Kölln. Allee|Brücke

Telefon: Neuköllin 6756/57.

Bydgoska Gazownia Miejska sprzedaje

benzol motorowy i koks pogazowy

(mimo zwyżki cen węgla o 10%, od dn. 16. IV.) w dostawach wagonowych, po cenach niezmienionych. Informacji udziela **Gazownia Miejską w Bydgoszczy** ul. Jagiellońska 38. Tel. 630 i 631.

5949

Nowy wynalazek!

Szukam interesentów, celem zrealizowania wynalazku opisanego w nr. 18 , R. M. i M.", tyczącego się nowego typu maszyn parowych. 5914

J. Probst, Skole-Młp.

Dwa duże wentylatory

z silnikowym popędem

do sprzedania

„LUKULLUS" Fabryka cukierków

Bydgoszcz, Poznańska 28. tel. 1670

5984

Kocioł parowy

rok bud. 1907 o jednej rurze płomiennej, 7 atm. dług. 5,90 m średnica 1,80 m, pow. ogrz. 40,20 m. Maszynę parową leżącą jednocylindrową ca 25 KM. sprzedam tanio.

Wł. Czajkowski Lubawa - Pom.

5981

Motory Deutza

nowe, na ropę lub benzynę, stojący i ruchomy 10 i 8 KM. do sprzedania. 5740

Bruno Riedel, Chojnice,

Kompl. urządz. do wytwarzania w sposób fabryczny

pojemników (miarek blaszanych)

cechowanych, do sprzedania z powodu wątłego zdrowia posiadacza, z udzieleniem potrzebnych wskazówek. Zgłoszenia do admin. „Rynku Met. i Masz." pod nr. 5917.

Uniwersalna młocarnia parowa 60"

kompletna, z samoczynnym nakładaczem, rozpylaczem plew, fabrykat firmy Schulz, Magdeburg, tanio i pod dobremi warunkami do sprzedania. 5976

G. Scherfke, Poznań, Fabryka maszyn, ul. Dąbrowskiego 93.

Nowe żarówki

10 000 sztuk, gruszkowe z zakończeniami 60 Watt, 110 - 120 Volt, w cenie 1,60 zł już oclone do oddania również w mniejszych ilościach.

Zgłoszenia do adm. „Rynku Metal. i Masz." pod nr. 5976

Dla fabryk maszyn rolniczych!

Nowa maszyna do zginania wałów korbowych, ciężaru 1300 kg. do sprzedania

5741 **Bruno Riedel, Chojnice**

BYDGOSKA GAZOWNIA MIEJSKA
ma do sprzedania Materjał z dawnych pieców:
ŁOM SZAMOTOWY, CEGŁY SZAMOTOWE, MĄCZKĘ SZAMOTOWĄ
po cenach przystępnych. Zamówienia przyjmuje **GAZOWNIA MIEJSKA BYDGOSZCZ, ul. Jagiellońska 38, tel. 630 i 631.** 5882

5995

Maszyna parowa 250-300 K.M.

(ERSTE BRUNNER Gleichstrom Dampfmaschine) wraz z 2 kotłami BABCOCK & WILCOX okazyjnie do sprzedania u Inżyniera F. DAWIDOWICZA w Częstochowie, Aleja 31.

Okazja!

Fabryka maszyn

z domem mieszkalnym, z ogrodem

w powiatowem mieście, bez konkurencji, z powodu pewnych stosunków zaraz na sprzedaż

Wartość objektu około 200.000,— zł

Cena sprzedaży 75000,— zł.

Informacji udziela

Brunon Stasiewski

Bydgoszcz, Marcinkowskiego 8a.

5961

LOKOMOBILE

po remoncie a mianowicie

1) „Lanz“ rocznik 1890 do napędu młocarni 45“
2) „Güttler“ „ 1899 „ „ „ 60“
3) „Davey Paxmann“ (nowa skrzynia paleniskowa) rocznik 1909 do napędu młocarni 54“
4) „Wolf“, Magdeburg rocznik 1898 leżąca ca 80 K. M. siły. — Pozatem kilka lokomobil wymagających nieznacznego remontu sprzeda korzystnie

Inowrocławska Fabryka Maszyn Rolniczyh T. A.
Inowrocław, Św. Ducha 27. 5971

Kompletny garnitur

do młócenia, 10 konny, cena 12000 złotych; jedną **strugarkę** (Saping) ciężki model i **kilka tokarń** szybkotnących do metalu oraz **wiertarki** bardzo korzystnie zaraz na sprzedaż. Zgłoszenia do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5977

Kierownika fabryki

mechanicznej i konstrukcyj żelaznych poszukuje od zaraz poważne Tow. Akc. 6005

Oferty: Bydgoszcz, Skrzynka poczt. 36.

Inżynier mechanik

40 lat, z 20-letnią praktyką w biurach i w ruchu, obecnie kierownik techniczny większego zakładu przemysłowego w stałej posadzie, poszukuje posadę jako kierownik warsztatu lub ruchu. Łaskawe oferty do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5980

SPECJALISTA
i organizator fabrykacji toczonych osi wozowych, bryczkowych i powozowych z równoczesną długoletnią praktyką jako **kierownik magazynu** i korespondent polsko-niemiecki poszukuję posady, miejscowść obojętna. Łaskawe zgłoszenia do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5942.

Wyłączne zastępstwa

na okręgi we wszystkich miastach Wielkopolski

do oddania

kupcom obeznanym z akwizycją dla sprzedaży (na spłaty) aparatów domowego użytku w instytucjach i mieszkaniach. (Pralki mechaniczne, różne aparaty elektr., suche gaśnice itp.) Wysokie zyski zapewnione. Zgłoszenia z podaniem referencji do adm. „Rynku Metal. i Maszyn.“ pod nr. 5970.

OSTRZEŻENIE!

Wszystkich Szanownych Czytelników, którzy w ostatnim czasie zapłacili jakiekolwiek gotówki akwizytorowi naszemu

p. ALFONSOWI CZAPLEWSKIEMU,

prosimy o łask. podanie swego nazwiska, którzy zaś wiedzą coś o obecnem miejscu pobytu p. Czaplewskiego, niech nam odwrotnie o tem doniosą. Szukamy p. Czaplewskiego, którego adres jest nam nieznany, ażeby oddać go w ręce władzy policyjnej.

Panu Czaplewskiemu prosimy żadnych gotówek abonamentowych nie płacić, gdyż przez nieuczciwość swoją oraz zatajenie swego pobytu, przestał być naszym akwizytorem.

ADMINISTRACJA

KUPNA

Kupimy

tokarnię czołową

t zw. Kopfdrehbank — każdego rozmiaru, używaną, lecz w dobrym stanie, oraz takiż sam młot sprężynowy. Oferty nadsyłać pod adresem

Odlewnia dzwonów Braci Felczyńskich w Kałuszu 5954

Nożyce taflowe 2000 mm. do blachy 2 mm. Prasy ekscentryczne, używane lecz w dobrym stanie kupi **T. Sobecki, Biuro Techniczne, Poznań, Pocztowa 29.** 5969

Za gotówkę kupię

1 elektromotor na prąd stały

220 Volt w nowym lub używanym, zdatnym do użytku stanie, od 5 — 10 P. S. wraz z rozrusznikiem. Oferty proszę skierować do „PAR", Poznań, Al. Marcinkowskiego 11 pod nr. 29,19 5996

Kupimy

młot sprężynowy

lub **powietrzny** 200—300 kg. używany, w dobrym stanie **Warsztaty Mechaniczne i Odlewnia Żelaza w Polance-Karol, ob Krosna, (Małopolska)** 5985

Poszukujemy 5972

kotła parowego 50-mtr.²

powierzchni ogrzewalnej, używanego, lecz w dobrym stanie **Inowrocławska Fabr. Maszyn Rolniczych T. A.** Inowrocław, św. Ducha 27.

Kupimy 5973

prasę frykcyjną ze śrubą

120 — 175 mm⌀, nową lub używaną w dobrym stanie. Oferty do fabryki „Pegeya" w Sosnowcu, Rybna 8.

Za cynk 5968

z dachów płacę 65 gr., nowe odcinki 70 gr. za kg. **Gloger, Poznań, Wielkie Garbary 32.**

Poszukuje się kupna lub dzierżawy 5979

2 km. toru kolejki polnej

Oferty z opisem szyn i cenami skierować do „Par" Poznań, Aleje Marcinkowskiego 11 pod nr. 19,159.

Poszukuje się celem kupna

używanej pędni (transmisji)

ogólnej długości 50 mtr. średn. 75 m/m lub zbliżonych. Do tego 20 łożysk (samosmary). Wyśle się ew. własnych ludzi do zdemontowania. Oferty przyjmuje

Administracja Dóbr Posadowo

poczta LWÓWEK 5947 telefon 2 i 8.

Poszukujemy używanego

młynka kulkowego

(Kugelmühle) 5797

w dobrym stanie o wydajności 1000 kg. w 8 godzinach

AŁA DY „TARNOWIANKA" TARNÓW.

TREŚĆ NR. 19:

„R. Met."

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: ¹/₁ str. 100 zł, ½ str. 60 zł, ¼ str. 35 zł, ¹/₈ str. 20 zł, ¹/₁₆ str. 10 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.